

॥ श्री आगमप्रभाकर - श्रुतशिलवारिधि. ॥

॥ पुण्य श्री-पुण्यविजयश्रुत मदारान्न सादेय ॥

॥ व्याख्यान-पिथुप ॥

॥ पुण्य श्री-मित्रविजयश्च महाराज सादरे ॥

॥ श्री आत्मवन्दन सौदन शुद्ध्या नमोनमः ॥

अर्हन्महामंत्रनो व्यमत्कार

॥ स्वयंपिता ॥

—आचार्यान् विदुषः—

मुनिराज श्री गिरिविजयराज महाराज

सुषमाबाई-महेश भोज

श्रीविष्णु-महाराज-१

નિવેદન

નવન મદારશયો,

આ અર્હનમહામંત્રના સંવાદમાં તેમજ બાઈ બીજના સંવાદમાં આપથી સર્વને અનેક પ્રકારની વાણવા લેવી જ્ઞાન-ગોપી વાણવામાં આવશે.

તો સંવાદની સદ્ગાતથી જ વાણવા લેવી “મુક્તિપ્રાપ્તિ-ઓ બોધજન્ય સુવાદ્યોની પોતાના બાપજી સમયે આપ સદ્ગાતોનો ઉપયોગમાં આવશે. માટે જ સર્વ ઉત્સાહી થુવકો એ બ્યાનપૂર્વક અલગ્ય લાભની પ્રાપ્તિ થવા સંપૂર્ણ ખાતરી છે. માટે “આ બાળગોપાલને લક્ષ આપવા બસામજી છે, સમામાં યોગાદ દોહમિ પણ કરવો નહિ. શાન્તચિત્તે અવશ્ય કરો, લેખી તમે સર્વને સાંભળવાનો અપૂર્વ લાભ મળે.”

વા.કે.

સંવાદ લેખકે, હરવ-લીધ અને પૂર્ણવ લખતી વખતે બ્યાનનો આશુ છે. તેમજ પૂર્ણવીરામ-અલ્પવીરામ-પ્રત્યક્ષ-દેવાલીનું લક્ષ આશુ છે. તો પણ સદ્ગાતોને સુધારી વાણવા બસામજી છે. સુધારકો ખરેખર ?

દી. જેન થુવક દિયોર કુમાર મોદક

निवेदन

સરજન મહાશય,

આ આર્થિકમહામંત્રના સંવાદમાં તેમજ સાર્થક પીજના સંવાદમાં આપથી સર્વને અનેક પ્રકારની તાજા જોડી જ્ઞાન-જોડી તાજામાં આવશે.

તેા સંવાદની શરૂઆતથી જ સ્પષ્ટ થાય છે કે “યુક્તિપ્રયુક્તિ-
 યોગ્યતાનુસાર સુધારાની યોજનાના બાબતે સમયે આપ સહજ નોનો
 ઉપયોગમાં આવશે. માટે જ સર્વ દિ-સાહી યુવકો જો પચાનપૂર્વક
 અલગ-લગની પ્રતીતિ યથા સંપૂર્ણ જાણી છે. માટે “આ
 જાણગોપાલને લક્ષ આપવા બતાવણું છે, સમાજમાં યોગ્ય કોઈક
 બાબતે કશો નહિ, આત્મચિન્તે શ્રવણ દ્વેષ, કોઈ તમે સર્વને
 સાંભળવાનો અપૂર્વ લાભ મળે.”

Figure 1

સંવાદ લેખકે, સ્વયં-શીર્ષ અને પૂર્વજ સંબંધી વસ્તુ
આનંદો આપ્યું છે. તેમજ પૂર્વજીવન-અભયજીવન-પરચિદ-
દેવતાદીનું પણ આપ્યું છે. તો પણ સંવત્સરને મુશ્કેલી પડવા
બાકીમાં છે. કહેવકે શું ના ?

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

સંવાદ- કરતા તેમજ સભામાં ભાગણુ આપતાં સજ્જનો
માટે- દોહરા વાંચો.

—દોહરા-અથવા-શેરો—

સંવાદ ભજવો પ્રેમથી-પામો વિનય વિવેક;
વાક્ય રચના આવડે-થાય સુધારા અનેક, ॥ ૧ ॥

દિલખુશમાં આવી તમો-અભિનય એકટીનસાર.
સભા ઘણી હર્ષિત કરી-પામો જય જયકાર; ॥ ૨ ॥

સ્ટેજ સંવાદથી શોભતો-માનો દેવ વિમાન
કિશોર સમુદે દીપતો-એ તો સ્વર્ગ નિશાન ॥ ૩ ॥

સંવાદ સિરીઝના રંગમાં-મન રંગોને કુમાર
દિલડાં અરપો પ્રેમના-પુનિત કરો નરનાર ॥ ૪ ॥

નૂતન શૈલીથી રચી ધર્મ સિરીઝ મઝેદાર
વાંચી મનમાં રમરમી, નાટ્ય પ્રયોગમાં સાર ॥ ૫ ॥

ભજવી રમજો રનેહ થી-સુંદર નાટ્ય વિલાસ
વાણી મધુરી નેહથી-થાય છે સહની ખાસ ॥ ૬ ॥

મન મોજી ભાષા વડે-વાક્ય રચી મનોહાર,
સભા જન ખુશી થઈ-કહે ધન્ય અવતાર ॥ ૭ ॥

ભાષણ કરતાં આવડે-ધ્રુજે ના પગ લગાર
નિંદર ખનીને મુખડે-જનરલ સભા મોંઝાર ॥ ૮ ॥

મનન કરીને વાંચના—ભાષા નિર્મળ થાય
મુખ્ય મુખામાં જોલના—કથની રસીકી સોહાય ॥૯॥

“કાવિદ” થઈ ને ભાષણે—વિજય પત્તાક લેત
ધન ધન એની માતને—જ્યાં ફૂલ સમૃદ્ધ ॥૧૦॥

“શિક્ષક” સાથે શિષ્યે—મનમાં ધારિને ટેક
જો વિદ્યાર્થી નિવડે—તો પ્રાપ્તિ શોભા વિવેક ॥૧૧॥

રજુ ગજુ કરીને જોલના—મુખમાં શોભે અપાર
ભાષણ શૈલીએ દિપતા—વહતા છે, વહતા એ છે આશ ॥૧૨॥

ધન ધન તેલની છલકા—ધન ધન કથની સાર
ધન ધન તેનો જન્મ આ—અચરત આ છે વિલાસ ॥૧૩॥

॥ સંવાદ ભજવતા યુવક—તેમજ દ્વિતીયે એ વ્યાનમાં લેવું ॥

॥ નમ્ર ભાવે વિજ્ઞપ્તિ ॥

॥ શ્રી જૈન કિશોર કુમાર યુવક મિત્ર મંડળ ॥

હુણસાવાડ-મોટીપોળ-અમદાવાદ-૧

સજ્જન મહાશયજીને નમ્ર ભાવે વિદીત થાય જે અમારા ઉપકારી ગુરુમહારાજ શ્રી મિત્ર વિજયજી સાહેબના પ્રવિત્ર “ચરણોમાં વંદન કરીને” અમારું મિત્રમંડળ ખડુમાન પૂર્વક વિનંતી કરે છે કે— આપશ્રીજી આપના અમુલ્ય સમયનો ભોગ આપી— અમને “મહામંત્ર નવકાર ઉપર યોધ જન્ય એક સુંદર સંવાદ બતાવી આપો.” દયાળુ ગુરુએ મંડળની અરજનો સ્વિકાર કરી— “શ્રી અર્હન્મહામંત્રના અનેક ચમત્કાર” ઉપર અમર કુમારને પ્રાપ્ત થયેલ “અર્હન્મહામંત્રનો ચમત્કાર” આ નામક લઘુ-પુસ્તિકા તે અનેક સદ્ગુણોવડે ગુંદીત અને બુદ્ધિમંતોને વખાણવા લાયક તેમજ યોધજન્ય સુલલિત વાક્યોથી સુશોભિત તથા લેખકની કસાયેલી કલમથી કસાયેલ—આ— પુસ્તિકા અમારા માનીતા “યુવાનો તેમજ ઉત્સાહિ કિશોરોના” કર કમળોમાં આપતા અનેરો આનંદ ઉદ્ભવે છે. તેમજ ધર્મિસજ્જનોના હૃદયમાં ધર્મ-શ્રદ્ધાતું વારિ છાંટે છે. અને શ્રદ્ધાને ઉલ્લાસીત બનાવે છે. સુખ્યત્વે ધર્મશ્રદ્ધાની જ વૃદ્ધિ કરનાર નિવડે છે. તથા આ પુસ્તિકા વાંચન મનન કરવાથી જ મનો મંદિરમાં અનેરો આનંદ ઉત્પન્ન થાય છે. આદિ અનેક પ્રકારના લાભો બુદ્ધિવાન પોતાની વિકસીત મતિથી મેળવી શકે છે. આ— પુસ્તિકા માટે વધારે પ્રમાણમાં લખવું તે ઠીક લાગતું નથી.

શ્રી નવકાર મહામંત્રના ચમન્દાર ઉપર આ લઘુત્તમ પુસ્તિકા
આપી મંડળને યજ્ઞાલ દિસાદિત થયા છે, તેનો આભાર ગુરૂના
ચરણે નમી વિરમીએ છીએ.

શ્રી. આપના લઘુત્તમ-મિત્રો.

પ્રમુખ-નિમુખભાઈ દિગ્ગતલાલ પાઠશીવાલા
ઉપપ્રમુખ-નિચીતકુમાર અનુભાઈ પાઠશીવાલા
મંત્રી- વાલેશકુમાર રતીલાલ સુતરીયા
ઉપ-મંત્રી-વરનકુમાર ચીમનલાલ દફતરી
કાળાપદમ-મહેશકુમાર દાન્તીલાલ રાવ
ચો-ચેરેલી-ચિરીશકુમાર રાંદુલાલ પટેલ
ચેરેલી- મહેશકુમાર ચીમનલાલ દફતર

હી મને પોને આપના સહયોગી લઘુત્તમિત્રોના
અભેદ કવલનેન્દ્ર ચંચી આજારી મળેલ.
લઘુત્તમભાઈ મોતીલાલ-નિચાપુર
અમદાવાદ-૧

કિંગ્ડમ, સદાના સુખ અપાતું સ્થાન. હંત્યાદિ આધુનિક જમાનાને માન આપી છપાઈ ચલાવેલા દાર્શનિક પેદેલાં જંગમતંત્રેર ઘટ ગયા છે. અમદાવાદ લુચ્છસાગર મોટીચાળના હિત્સાદિ કિચોર કુમારો તેમજ યુવાન વર્ગની વિનંતિને માન આપી. પૂજ્ય શ્રી શ્રે આધુનિક જમાનાને અનુસરના સુદર વાક્ય શૈલીમાં “શ્રી આર્દન્મહામંત્રનો અમલકાર” તેમજ “શ્રી બાઈળીજની ભૂમિકા” નામક બે ધાર્મિક સંવાદો બનાવી આપી અમારા બાઈબેલીની ઈચ્છા પૂર્ણ કરી છે.

તે સાંભળી ખૂબ વાંચી વિહીન થાય કે ઓમાન નિપૂણકુમાર નિશીનકુમાર અને ભદ્રેશકુમાર આ ત્રણે વિનીત કુમારોએ આપ શ્રીની આજ્ઞાને આપિત યદ્ તે ઉપદેશ બળને સંવાદોની મોટા શબ્દોમાં પ્રેમ કોપી કરી રહ્યાં છે. “તે વાંચી ત્રણે ત્રિપુત્રી કુમારોને” અંગેથી શ્રી જૈન નરયુવક સત્ગત્તન-પ્રકાશના અધિપતિ નગરસેઠ શ્રી હવેરચંદ નેમચંદના સરનેહ જય છનેન્દ વાંચશોણ.

સુ ગીલાગામ કરજણુ વહેમન રોડથી—

॥ હિતશિક્ષાના બે વાક્યો ॥

ચિન્તાથી ચતુરાઈ ઘટે—ઘટે રૂપ ગુણ જ્ઞાન,
ચિન્તા અતિ અભાગણી—ચિન્તા ચિતા સમાન ॥૧॥

હોંશિયાર રહના ચાહિયે—દુનિયા ખડી શયતાન હૈ,
બિચાર કે અપની જગર—દૂસરે કો દેના ચાહિયે. ॥૨॥

જેતા જગતના ભાવને—આ કાળમાં છે દુઃખ ધણું,
ચેતી ચતુરનર ચાલીએ—રહેશે તમને સુખ ધણું. ॥૩॥

સજ્જન તણા સુ વાક્યને—હૃદયે કદી ચાહતી નથી,
તેવા નફરટ નિર્લજ્જને—દુનિયા કદી ચાહતી નથી, ॥૪॥

સોલ વરસના કુંવરને—આવે નહિં જો સાન,
વીસ વરસ વત્યા પછી—ના રહે સાન ને બાન. ॥૫॥

જો ચેતો તો ચેતજો—ગફલત જરા નવ થાય,
સત્ય કથન છે વિશ્વનું—હરિ હર બ્રહ્માગાય. ॥૬॥

ધર ગથ્યુ ચોરી કરે—સમયે ડાકુ થાય,
જો વાર્યો તો નવ વેર—તો તે ખેડીથી બંધાય. ॥૭॥

॥ શ્રી યુવક દિશેશકુમાર જૈન મિત્ર મંડળ ॥

મંડળના સભ્યો—

દિલીપકુમાર હિંમતલાલ શાહ.

વિજયકુમાર જાજુલાલ શાહ.

વિક્રમકુમાર જાજુલાલ શાહ.

હેમંતકુમાર જયવંતલાલ શાહ.

કિરીટકુમાર જાલજામી શાહ.

ચંદ્રલાલ આનંદરામ પાલખીવાલા.

શ્રીપાલકુમાર અબલબાઈ શાહ.

મુકેન્દ્રકુમાર રતીલાલ મુનરીયા.

સરેશકુમાર દલીચંદ શાહ.

શેખીકુમાર અબલબાઈ શાહ.

વિરેન્દ્રકુમાર જયંતિલાલ મુનરીયા.

હેમંતકુમાર આનંદરામ શાહ.

II કૃષ્ણાસી-ઈ નાસ-ગાંઠીના II

અમારું મિત્ર મંડવતો ગણાવવામાં આવે છે,
 જુઓ કંચન સગી કાયા—ગણાવવામાં આવે છે. II૧II
 થયા છે વર્ષ પંદરના—નવાપિ મેજા લખાઈ છે,
 કોમળ છે કાયાને સુંદર—લગભગના ચાંદની ગાંઠી છે. II૨II
 ભણે છે પ્રેમથી વિદ્યા—સહી છાત્રી મળી ગાંઠી છે,
 ગુરૂના વચન ને જાહેર—જયથી તેને પાળે છે. II૩II
 માતા પિતા વડિલોના—વિનય બાવેને બજાવે છે,
 કુલિન કુલવાન છે સારા—વનિક મનવાન જાહેર છે. II૪II
 જગરની જ્યોત મેં માની—“કમળ મુખ” કાન્તી છે સારી,
 જયવન્તિ “જયન” ની દોરી—વિજયી છે મિત્રોની ટોળી II૫II
 સ્વધર્મ મિત્રો એ પ્યારા—કામા ગુણો ધણા સારા,
 ગુણિજનના ગુણ ક્યારા સહુને લાગે છે વહાલા. II૬II
 વિજય ગુરૂ મિત્રને પ્યારા—જગતમાં સહુને લાગે સારા,
 વિજયી પામો મહિયલ ક્યારા—‘ભદ્રેશ’ સુખ શાન્તિની ધારા. II૭II

II સમાપ્ત II

ઉપરોક્ત સદ્ગૃહસ્થોએ આ પુસ્તિકા છપાવી પ્રસિદ્ધ કરાવતા માટે પોતાની ભક્તિ પ્રમાણે સહાયતા આપી, અમારા ઉત્સાહને વૃદ્ધીગત કરેલ છે. તે બદલ અમે અંતઃકરણ પૂર્વક ભૂરિ ભૂરિ આભાર માનીએ છીએ.

લી. શ્રી જૈન કિશોરકુમાર મિત્ર મંડળ.

શ્રી અહિન્સામંત્રના સંવાદના પાત્રો

શ્રેણિક મહારાજ	મગધ દેશના રાજા
મહામંત્રી અભયકુમાર	મગધદેશના મહામાત્ય
સમરસિંહ	મગધદેશના સેનાધિપતિ
ભૂપતસિંહ	મગધદેશના કોટવાલ
સુરસિંહ	મગધદેશના ક્ષેત્રદાર
ધનપાલ [કોષાધ્યક્ષ]	ખન્નનચી-રાજભંડારના રક્ષક
સૌધમેન્દ્ર દેવ	મહામંત્રનું ધ્યાન ધરતાં “અમર”
જયઘોષ	ઉપર તુષ્ટમાન થયેલ ઈન્દ્રદેવ
રૂપભદ્રા પ્રાહ્મણ	ઉપદેશક-મહાપુરુષ “મહાત્મા”
ધારણી પ્રાહ્મણી	પ્રાહ્મણનું એક ગરીબ કુટુંબ
અમરકુમાર	રૂપભદ્રા પ્રાહ્મણની પત્નિ
શંકરકાકા	રૂપભદ્રા પ્રાહ્મણને સુપુત્ર
જંબૂડી	“અમર” કુટુંબી વર્ગ કાકા-કાકી આદિ
ધર્મદાસ	“અમર”ની બહેન
જનદાસ	અમરના દુઃખથી દુઃખી થતાં નગર પ્રજા વર્ગ
	” ” ” ” ” ” ”

જરાશંકર
મીરશંકર
પ્રભાશંકર
સુનખાઇ

રાજગોર
તથા
જ્યોત્સીમા [જ્યોત્સીમા]
હોમ હવત કરનાર જેવી

જોમીખાઇ
ખામરસિંગ
ખામરસિંગ

રાજમાં "પણ" વગાડી વહીરાત આપ
મહારાજની ઇચ્છા પ્રકારનાર ઇચ્છાદાર
રાજ સિપાઈ

જાસાઇ
જોનાઇ
જુનાઇ

મહારાજના મુખેશ
" "
" "

મુખર હિસાર [મોખરી] મહારાજની આજ્ઞાપાલક રસાહ

પા. ૩.

આ રીતે સંવાદ બજવતા સુરેશને વિદીત માલ લે
જાણે પ્રમાણમાં વિશેષની વહેલ સંવાદમાં જાણાય તે આગે
પાતાની મરજ સુખ્ય વિશેષદુખમાં લઈ રહે છે.
જાણવાવાળું વહેલ સંવાદની મહેતાન કરતા

વિમાનદુખાર
વિનીયદુખાર
વહેતારમાર
ખોપિનદુખાર
સંજોગદુખાર

સંવાદની વિદીજનું મગમત કરતાં દુખાર
" " " " "
" " " " "
" " " " "
" " " " "

॥ પ્રથમ—અંકે ॥

“ મંગલ પાઠ ”

સુરવરી કુમારો— નમન કરો ભવી વીર જનંદા— ॥
 કાપે કરમ કઠીણ મુણીન્દા; ॥ નમન ॥
 ભવ દુઃખ ભંજન નાથ નિરંજન,
 તરણ તારણ વિભો દિન દયાલ; ॥ નમન ॥
 ઈચ્છા પુરો ત્રિસલા નન્દન,
 આપો અમને શિવ સુખ મેવા, ॥ નમન ॥
 મહામંત્રનું ધ્યાન ધરંતા,
 “અમરકુમાર” વિજય જયવન્તા; ॥ નમન ॥
 નાટ્ય પ્રયોગમાં ભજવી ગાતા,
 ચંદર શૈલીના વિખ્યાતા, ॥ નમન ॥
 મિત્ર બાળ મંડળ સહ ગાતા.

II પ્રથમ-અંકની શરૂઆત II

જકુલભાઈ — કિશોરકુમારે—હું તમારી સાથમાં છું. તમે શિવ
જાઓ છો ?

દીલીપકુમાર — પચાસે પચાસે અમારા માનીતા મહેમાન પચાસે;
આપના દરજ્જાની અમારા અન્તરે હોય છે.
અમારે તમારો કેમ યાદ હશે વાદ ?

જકુલભાઈ — વિનીત કુમારે ! તમારે યદ કરવાનું જાણ
એક કાળુ છે, અને તમારા નરકથી પૂરતી
જલદન છે. અને સાદાપતાની માંગણી છે.

બીપિનકુમાર — “ સત્યજન મહોદય ” નાણાભાઈ ! તમારા
જેવા સુખનરના સદાપદ પાનવું—તે—અમારું
સુખોદય દોરવાય— પરંતુ સદાપતા તમે અમારી
પાસે રોની જાઓ છો— તેનું નિવેદન કરો.

જકુલભાઈ — કિશોરી કુમારે, જે હું તમારો આજે છું—તે
પ્રાણ પુરક સંખ્યાતઃ આજના નૂતન વર્ષની
પ્રધાનમાં “ બાળ ” જન્મન મેઠે સુખા પર
આજે માર્ગ-પાતાની સુવર્ણથી કિશોરી
સુવર્ણને પાવન કરી રહેલ છો— તેમજ જન્મન—
જારી અમારી પણ “ સોજ સુવર્ણ વાદ ”
આજના માનમાં “ નરસિંહ જાની મળી છે. તમારું
તમારું તમારું “ ખીર-જાંદ-પૂરી-હાંસી ” અને
મદમ હો કુમારણી જાહેરના કાળા પિત્તલ
મળે છે. તેમજ સરકે મળે વાદ પાતાની પાતાની
કિશોરિણે સોજાવી મળી છે અને “ જાહેર ” ના
આંખો આંખના સુરે સુરે રહેલ છે.

વિમળકુમાર — સજ્જન મહોદય ! શું છ રહ્યા છે. તેનું કારણ તમો અમોને કોઈ પણ રીતે વ્યવસ્થિત પણે વિદીત કરશો ખરા.... ?

બકુલભાઈ — કેમ નહિ— કુમારો-તમાને જણાવવામાં કાંઈપણ વાંધો નથી. તમો-સહ એક ધ્યાનથી-સાંભળો, હું તમોને જણાવું છું.

” ભાઈ બીજના ” ના પવિત્ર દિવસે એક પરો-પકારી દિવ્ય બાળકનો “ નામદાર સરકાર ” ગાયકવાડ મહારાજની રાજધાની “ પાટનગર ” ની સૌરમ્યભૂમી પર “ વિશાક્રીમાલી જ્ઞાતિમાં ” વિક્રમ-સંવત-૧૯૨૭ ના કાર્તિક સુદિ “ ભાઈ-બીજના દિવસે “ શ્રીમતી- ઇચ્છાદેવી ” ની રત્નકુક્ષીથી પુત્ર રત્નનો જન્મ થાય છે.

બીબીનકુમાર — મહાશય ! એ તો દીક-જન્મ તો ભૂમી પર જ સર્જના થાય છે. તેમાં વળી આશ્ચર્ય જેવું શું ?

બકુલભાઈ — સત્ય છે. “ કુમારો ” તમારું કથન બરાબર છે, પરંતુ તે બાળક પુનીત ભાગ્યવન્ત છે. “ દીપચંદ્ર એકના કુલને દીપારી ” બાળવયમાં જ ‘છગન’ નામદારી આ-અવનિમાં એક ત્યાગી “જેન” મુનિરાજ બને છે, અને “ વલ્લભનામ ” થી ચિત્રરૂપિન થાય છે. તે પ્રાણથી પ્યારા “ વલ્લભ ” પાતાના દિપદારી ગુરુમહારાજ પાસેથી “ વિનય પૂર્વક સમગ્ર શાસ્ત્ર શિદ્ધાન્તના ” ગીતાર્થ બની બુદ્ધિ-પર અનેક ગિરોદને પ્રાપ્ત કરી- “ આ-આર્થ પદ ” થી મુરેશ્વરીન છે. અને તેગોશ્રી

“વડામજરીબર” નામને અને તે મહાકુરુષ
 થાતે થાતાના—૮૨ વર્ષ પૂર્ણ કરી “વિદ્યમ
 સાંવત ૮૨ માં વર્ષમાં પ્રગણ કરે છે.

અંકધાન્ત — કરે છે તે તો વર્ષ જ પુણ્યની થવા લેઈ છે.
 પરંતુ તેમાં તમારી શી દિવસ છે. તે અમેને
 વિદીત કરો ? (કુમારોનું દિવસપુત્ર કથન સાંભળી)

બહુલબાહ — સમજાવ કુમારો તમારું કહેવું દિવાબાહ છે. અને
 તે માન્ય છે. “અરુદિ—” આવાર્થ અગરવના
 વસ્ત્ર દિવસે અને બાહ્યની શિવત રંગનીના
 પ્રથમ પ્રદરમાં “શ્રી આર્દ્યમણીમનો અમલદાર”
 નામક સંવાદ માનવ મેરની સમય પૂરે બાબતથી
 બાબતી બનાવવાની મજરી પૂર્ણ દિવસ છે. તે
 મુખ્ય સર્વમાં આપ મહિ કુમારોની વરુદત છે.
 તેની માંગણી કરી ખાસે છે.

વિમળકુમાર — મહાં જ સાદું સદમુખ્યનું રાખી આજનો
 દિવસ તો અમેને મહાં વર્ષનો કહેવાય. અમે
 આ પ્રસંગનો મહાં વર્ષ અમારો અન્નદન
 આજનાં પૂર્ણ શાન્તિ મેળવવા કમીશિય કમિસ.
 વિદિયો માનવવર ? તમે કહે તે પ્રકારે નન મન
 અને મજરી સદાવધ બની અમારને પ્રેમી
 કરીશું.

આપણે અમને જ્ઞાન પ્રણાલી—

अथ पृथगे विनयी आने ॥ अथ अथ अथ ॥ ॥ ॥

—सिद्धे सिद्धे सिद्धे सिद्धे—

ગુપ્તીય કસ્ટોમર બાબતે કુચારને ૫૪૫.૪૫ ૪૫૫૫૫૫

—ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମତ—

સુર્યર ચરણે નમીને આજે ॥ જય જય જય જય ॥૨૫॥

મહાન્યાસ — મન્ય છે, કુમારે મન્ય છે, પચાસે હશે “નામ-
પદમાં” સમય યોગે અર્થ મુદ્ધો છે. તેમજ
ત્રેસર વર્ગ પણ અધીરે બની રહ્યા છે.

ଅବଦାନ — ପାଣି ପ୍ରମାଣିତ ଆୟତନ ମାତ୍ରାରେ ୧୫ ଟନ/ବର୍ଷ

● 400 ●

[illegible]

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

DATE: 10/10/1964 BY: [Signature]

1. 1950年10月1日，中华人民共和国成立，标志着中国历史进入了一个新的纪元。

મહારાજ શ્રીશ્રીક—દિવાનજી :

મહામંત્રી અભય—હા-મહારાજ-આજનાં ફરમાન કરો.

શ્રીશ્રીક રાજા —આજ મારું જમાણું નેવ ઘણું જ સુંદરાયમાન થાય છે. તે કિપરગી અને જાણાય છે કે મહારાજ મનનું ચાલેલું કાર્ય તમારા સંબંધ છે.

મંત્રી અભયકુમાર—મહારાજ વર્ણીય પ્રમાણની વાત છે. આપનું જમાણું કાર્ય થાય તો મહારાજ દિવસે અનેકા આનંદ કિદ્દાશે. તેમાં જરા પણ તમારું જેવું નથી...પરંતુ....

મહારાજ શ્રીશ્રીક—હા મંત્રીશર ! પરંતુ કમલે શું ? આ કાર્યમાં અને તમારી ખાસ વફાવત પડશે સમજાવો :

મંત્રી અભયકુમાર—રાજા ! આપ આ-નાં જોયા. " આ નેવકે રવામીનું કાર્ય કરવા અહીંસાનના પણ નેમાર છે. [મંત્રી "કેટલાય" જાણું નેવકે કાવત : કેમ "કેટલાય" મારું કોલેવું તમને અસમ્યક્ બાણે છે :

કેટલાય અપત્તિ—મંત્રીશર ! આપનું કાવત "સાવત્રાપી જરા પણ નેવકે નથી." આપણે સમજાવના પિરી પા. અને પિરિત્રાવના અનુક્રમ મે-ત્યાં ફરમાનું કાવત નથી.

સેનાધિપતિ સમરસિંહ—થેંકયુ [Thankyou] બા [Mr.] કોટવાણી
સમયોચિત તમારું કથન હોય છે, આપણા
રાજમાન્ય “મંત્રીશર” ગદરપતિ “ને પણ
બુદ્ધિબળમાં ટક્કર મારે તેમ છે.

શ્રેણિકરાજ —બીલકુલ સત્ય છે, “સેનાધિપતિ” રાજકાર્યો
ધણા જ ગહન છે. છતાં પણ આપણા પ્રધાન-
છની બુદ્ધિ તે ગહનકાર્ય ને પ્રકાશિત કરવામાં
સૂર્ય સમાન બાસે છે. તેમાં જરા પણ શક મને
તો લાગતો નથી.

મંત્રીશર —મહારાજ ! જે આપનું ધારવું છે તે સત્ય
હશે, પરંતુ મહારામાં તેવા પ્રકારની શક્તિ નથી.
છતાં પણ આપના બુદ્ધિબળથી કાર્ય કરવામાં
વિજેતા થઈશ.

રાજ શ્રેણિક —ધન્ય છે. વિજેતા ધન્ય છે. તમારી બુદ્ધિબળના
વિકાસથી પ્રકાશિત બની રાજગૃહી શોભી રહી
છે. છતાં પણ રાજસભા માટે એક સુંદર
“ચંદ્રશાળા” બંધાવવાની મહારી ઇચ્છા છે. તો
“શિલ્પશાસ્ત્રના-જ્ઞાતા “કારીગરો” ને બોલાવી
મહારી આજ્ઞા મને જલ્દી કૃણે તેમ કરો.

મહામંત્રી અભય—મહારાજ ! આપની આજ્ઞા મને સર્વથા માન્ય
છે. તમામ પ્રકારની તૈયારી આપના સમક્ષ
કરાવું છું.

રાજા શ્રીકૃષ્ણ — “કણ” જ આજે, મંત્રીયર જેમ જાને તેમ જાણી
કરે.

મહામંત્રી અબય—તથાસ્તુ: જેવી આજ્ઞા બુધાસની.

[ઉપરોક્ત વાત પ્રતી કથત કરી “ મંત્રી ” સ્થાન માત્ર અને
જોતાથી “ સ્વયંપાદ ” ને કાળકાળમાં જોતાથી કાવચાત્ર
જગ્યાએ છે. જેમ જાને તેમ જાણી જોતાથી કાવચાત્ર
જગ્યાએ છે.]

—આજે ઉપજુદાસ—ગૌ—ઉપજુદાસ.

ઉપજુદાસ — હા મંત્રી, હુંકેમ સામેજા—કાર્ય વિષય તેનું મને
હરમાન કરે.

મંત્રી અબયકુમાર—આજે તમે જાણીને આજણ અવિષાસને
સવામાં જાણી જોતાથી આજિએ.

ઉપજુદાસ — જેવી આજ્ઞા મંત્રીશ્રીને, સવામાં હજી આજે છે.

[મંત્રી અને મહારાજાને સમન કરી ઉપજુદાસનું લગુ. અને
કાળકાળમાં જોતાથી કાવચાત્ર. કાળકાળમાં જોતાથી
મને કાળકાળને સમન કરી કાળકાળને વિષયનું સમન]

અવિષાસ કુમાર શ્રીકૃષ્ણ—મંત્રીને જોતાજાણ—મહારાજા અને મહારાજા
વિદ્યાના જાણી જોતાજાણ આજાને “ અવિષાસ
નું નામનું છે.

મહામંત્રી અબયકુમાર—આજે અવિષાસ—મહારાજા, મંત્રી અવિષાસ
“મંત્રીની સવામાં” મહારાજા કરે, મંત્રી જોતાજાણ

નામના નગરે ગોકલી “શિલ્પશાસ્ત્ર” માં
નિષ્ણાત શિલ્પીઓને ગોતાના “ગોબર લઈ
આપણા મથુરણ ઠાકોર, સાંઢણી સ્વાર સાથે
જ આવવા જણાવ—સે....આ.... “રૂકો” આ
દરબારી રૂકો લઈ જેમ બને તેમ જલ્દી આવવા
જણાવ.

અશ્વપાલ ભુગલકિશોર—જેવી આપધીની આજ્ઞા, જાઉં છું અને
આપણા સાંઢણી સ્વાર “કાલુભા” ને આપે
આપેલો “દરબારી રૂકો” આપી સોપાલક
નગરે રવાના કરું છું. સાહેબજી...

[જતાં નમન કરી કહેવું]

[ઉપર પ્રમાણે કથન કરી મંત્રીશ્વર પાસેથી દરબારી
“રૂકો” લઈ અશ્વપાલતું સભાને નમન કરી જવું.
સાંઢણી સ્વારનો રાજસભામાં પ્રવેશ અને નમનપૂર્વક
મહામંત્રી પ્રત્યે વિનયથી કથન]

સાંઢણી સ્વાર કાલુભા—મહારાજ તેમજ રાજમંડળને આપના
તાબેદારતું નમન છે.

મંત્રીશ્વર અભયકુમાર—કોણ, તું કયાંથી આવ્યો? શું સમાચાર,
મહારાજ આગળ નિવેદન કર.

સાંઢણી સ્વાર કાલુભા—મહારાજ અને માન્યવર મંત્રીજી, આપ-
શ્રીજીની આજ્ઞા પ્રમાણે તેમજ આપના
“અશ્વપાલ” ના કહેવાથી “સોપાલક નગરે”
થી કારીગરોને લઈ આવ્યો છું.

મહામંત્રી અભયકુમાર—આજે સાંજે દરબારમાં તે “કારીગરો” ને
જાણી હાજર કરો.

સાંજણી સ્વાર કાવુબા—જેવો અન્નદાતાનો હુકમ, તેઓને આજે
આપે છું.

[નમનપૂર્વક “સાંજણી સ્વાર” નું સમન અને કારીગરોના
મારવાણી પોતાકમાં રાજદરબારમાં પ્રવેશ]

કારીગરો હુમેદલ—મગર દેશ મહારાજ આપનો જય થાઓ.

સુલાખલ આદિ—વિજય થાઓ આપ, તમારો આપના તરફથી
“સાંજણીસ્વારે” અમને આપ મહારાજાનો
“હુકમો” તેમજ મંત્રીશરનો શુભનિર્દેશ
આપ્યો, તે સાંજણી અમે અમારાં સર્વ
કાર્યોનો અવરોધ કરી આપના હદનામાં હાજર
થયા છીએ. આપ મહારાજા—હુકમ કરાવો

[ઉપરોક્ત સમન કરતા કારીગરોએ સમન મળ્યું કરી-
પોતાના મંત્રીશરને શુભારને પ્રભ]

રાજા શેષિલ —કેમ માન્યવર મંત્રીશર ?

[વિજય પૂર્વક પોતાના પરીત પ્રભે પ્રભ]

મંત્રી અભયકુમાર—જે મહારાજા, આજના પિતાજી.

રાજા શેષિલ —મહારી આજાને પૂછું દરબાર “સાંજણી”
નગરથી કારીગરો આવી મલા ને. તમે જુઓ
સાંજણી આજમુર્તી કરી “સાંજણી” કરાવી

આપ-આ કામ આપણા કોટવાલને સોંપી
જેમ બને તેમ જલદી શરૂઆત કરવાની આજ્ઞા
આપી દો.

અભય મહામંત્રી—જેવી આજ્ઞા ભૂપાલની-આપના “કોટવાલ”
ને બોલાવી “ચંદ્રશાળા” નું બાંધકામ શરૂ
કરાવું છું.

[ઉપરતું મંત્રીરાજનું કથન પૂર્ણ થતાં જ પડદાનું પડકું
છડીદારની છડીપુકાર-પ્રથમ દશ્ય સંપૂર્ણ]

છડીદાદ બાબરસિંગ—શિરછત્ર મહારાજ—“ મગધ દેશ મહારાજ
ચિરન જીવી રહો....ખ....મા, ખ....મા.

[પડેલા પડદાની અંદર જેમ મોટી ઇમારત એકદમ તૂટી
પડે તેવો મોટો અવાજ બહાર પ્રેક્ષકવર્ગ સાંભળી
આશ્ચર્ય પામે તેવી રીતે “ બે-ત્રણ પતરાં ઉપર ”
બેરથી કોઇને લાગે નહિ તેવા પ્રકારે મોટાં
(૨) પથ્થર પતરાં ઉપર ફેંકવા. “ ચંદ્રશાળા ” ની મુખ્ય
ગેટનું પતન થયું તેવું સર્વ સભામાં જાહેર થયું.
“ દશ્ય બીજું સંપૂર્ણ ” બાદ પડેલા પડદાનું ખુલવું]

[“ દશ્ય ત્રીજીની શરૂઆત ”-મહારાજ શ્રાવણીકની
રાજસભા પૂર્વવત આપતા ચુકવું નહિ. સભામાં ઉદ્ઘાસ
વધને “ દારીગરોનો ” પ્રવેશ-અને નમ્રતાપૂર્વક મહારાજ
પ્રત્યે નમનથી કથન]

ક્રિમેદંત્ર દારીગર— મહારાજ હવે થાય છે, અમો ઘણા જ હતાશ
થયા છીએ. આજ સુધીની પ્રાપ્ત કરેલ
“ યશકિર્તિનો લોપ થાય છે. ”

સાન્નકેશિક — કારિગરો તમારે કંદાસ થયાનું કારણ શું ?
ખતનામાંથી “આન પાન” અને “માસિક”
મળે છે કે કેમ ?

[તાપ એવી કારીગર હાજરનું નમત્રાચે કથન]

કારિગર સુલાખાઈ — પ્રત્યેનાથ ! આપની આજ્ઞાથી સર્વ મળે છે.
પરંતુ અમારી કિર્તિનો કોઈ પૂરી રહ્યો છે.

સાન્નકેશિક — પૂરી રહ્યો છે તેનું કારણ ? ત્યારે તમેને
ખતને ખોટ નથી તો પછી શેઠ થયાનું
કારણ શું ?

કારિગર-મુખ્ય-કમેદાર — કારણ-કારણ આપ વૃષાલને જાણાવું તે
આન પૂર્વક મહારાજાધિરાજ ! નાથ ! આપ
સાંભળો.

કારિગર-મુખ્ય-કમેદાર — “ શેર ”

મહારાજા મહારા હાજરી-
કામની કહું છું આપને
મહારાજ છે અનેર થયું
કહેતા તમે ચિરનાથ ને મારા
ચિરકામની કિર્તિ જે મારી-
પલખમાં પલખાય છે.
તેથી વચનના પિછાળી
ચિત્તથી કહું છું રાજને મારા

— મું કહું મહારાજ મદ માથ છે.

સાન્નકેશિક — કારિગરો ! મને તમે જાણી કહેા, તમારું વચન
આપણે કેમ જાણી ?

કારિગર શુભાગચ— રાજન ! બનવાનું ખાસ કારણ છે. આપ
ધ્યાન પૂર્વક શ્રવણ કરો.

“ શેર ” — આ-ચંદ્રશાળાની-છટા-
છાઈ છે સારા દેશમાં,
બારી ઝરોખાં બારણાં—
શોભી રહ્યાં છે તેજમાં ॥૧॥
પણ મુખ્ય તેની ગેટનો-
મંડપ પડી પડી જાય છે.
મંગલ મુખી પ્રવેશનો
દરવાજો તૂટી જાય છે. ॥૨॥
તેથી અમારું હૃદય પણ-
જાણ રહ્યું છે વેગથી;
તે રાજ છે શિરનાજ
અમને માફ કરજો નેહથી. ॥૩॥

“ રાજના વડને જિજ્ઞાસ થતાં કારીગરોનાં વચનો સાંભળી
“ શેર ઓળખ ” પણ લિહાસ ગદિશ પૂર્વક પાતાના
બાળકના નામની પ્રત્યે કથનો

મહામંત્રી અબયકુમાર—પ્રભુપાલ મહિપાલ શાન્તરસના શિશુ-
મણિ, રાજન ! આપની આજ્ઞા મને માન્ય છે.
શાસ્ત્રીજીને ત્યાં ગાયકુસ મોઢવી લેમ અને તેમ
રાજદરબારમાં આવવા જણાવું છું. આપજીના
પણ વિંતા કરશે નહિ. ઓ...છહીદાર [મંત્રીજીને
નમન કરી છહીદારનું કથન]

છહીદાર — છ- હજુર આજ્ઞા સાહેબ.

મહામંત્રી અબયકુમાર—તો તો બાઈ, આપણા રાજમાન્ય
“લેપીગો”ને રાજસભામાં આવવા મટે જઈ
જણાવ.

સિપાઈ ગફ્ટરીન—લેપી આજ્ઞા લેપીગોને ખોડાવી આવું છું.
[રાજસભામાં-પુનમાછ આદિ બીજા ચાર-પાંચ લેપીગોને
ખોડાના કાળમાં મોઢાં લેપણા લઈ-વળી કપાળમાં લેઢાં
કપડાં કરી લાંબી લાંબી જ્ઞેમોડાં પહેરી-સુંદર કપડાં
પહેરી “મહાચલધિરાજના મંદિરને ડેવા લાયક કરી”
આગિવોડ આવવા રાજસભામાં પ્રવેશ.]

પુનમાછ	}	જય પાગો—મગર દેશના મહારાજ નમારો
પ્રજાશંકર		જય પાગો—ગારી સમર લગો—જય પાગો.
ગોરી સંકર		[સર્વ જુદેવાંમિગોડ જ ગવવાનો કેરવી ગોસર]

પુનમાછ લેપી—મહારાજધિરાજ આપે અમને કેમ બોલાવ્યા ?
રાજ શ્રેણિક—પગારો જુદેવો પગારો, મારી આજ્ઞાવડાંને
પગારો [બીરાબે આ—આસને પર]

પુનમાછ લેપી—રાજન ! અમારા લાયક કમ લેશ કરમલો
આપે અમને કેમ માલ કયાં ?

મહારાજ ટોચિઠ — પરિતપ ગરુન છે તે જ મહારા દિવસે મુજબે
 છે. તેથી મને અશાન્તી છે. તે માટે સત્યને
 સાચું મને જાણાયે.

પુત્રમાઠ પંડિત — રાજના! જરૂરથી આપને જણાવીશું. પણ ખાતરી
 અમારી જરા પુત્રે છે તેનું કાનજી શું ?

મહારાજ ટોચિઠ — તે—જણના હું નમારાથી કંઈકું છું.

ગૌરી શંકર પંડિત-રાજના! ધ્યાન પૂર્વક સાંભળો—ગરીબની સાત જ
 મગધદેસના મહારાજ આપ જરા પણ ચિન્તા
 કરશે નહિં. આપની ચિન્તા તે અમારું
 દુર્ભાગ્ય છે. નિતીકાન્ત પણ હંમે છે કે. ચિન્તાથી
 ચતુરાઈ થઈ, મટે હવે હવે રાજ ચિન્તા અતિ
 અભાગથી ચિન્તા ચિન્તા સમાન" ॥૧॥

ગૌરીશંકર પંડિત — મહારાજ આપની ચિન્તા તે અત્યજાણના
 સુખનું હરણ કરતા છે.

[ઉપરોક્ત ગૌરીશંકર પંડિતનું વચન સાંભળી મહારાજી
 અશ્વત્થમાચું પંડિતપદ પ્રત્યે કાપત]

મહારાજી અભયકુમાર — તો પત્ની જુએલો, સત્ય હિપાય ખતાવી
 અત્યનું હિત કહેણા ગેમાં નમારું પણ કલ્યાણ
 છે અને આપણા મહારાજાની ચિન્તાનું સમા-
 ધાન પણ અમારું છે. તો પત્ની આપણા
 માલીકની ચિન્તાનું સમાધાન કરવું તે નમારું
 જેવું સાચું સંપ્રીયિતો મુખ્યકર્મ છે.

પુત્રમાઠ ટોચી — મંગેશ્વર ! આપનું હરણ મન્ય છે. અને
 અંગેને પણ માન્ય છે.

મંત્રીશ્રી - ને તમારે માન્ય છે તો મહારાજના મનનું સમાધાન કરો.

પ્રભાશંકર પંડિત - પણ સાહેબ, તેની ફગીલપા પછી ન કાન ને, મંત્રીશ્રી અભય કુમાર - તેનો જ વિષય આપણા મનમાં રહ્યો છે. તેનો ઉત્તર આપ શાન્તિ પૂર્વક આપણે જેથી મહારાજના મનનું સમાધાન આપ.

[ઉપરોક્ત મહામંત્રીને વચન જણ્ય કરી પોતાની ખાતે સ્થેતાં ટીપ્પણ વાંચી "મીન" "મી" "મી" "મી" ઇત્યાદી અપૂર્ણ પોતાના માથાં પુષ્પાવ્યાં વિચાર મગજ બનતા "મહામંત્રી" સામે નિમ્ન પુનઃમાલ શાસ્ત્રીનાં મંત્રી પ્રત્યે કથન]

પુનઃમાલ શાસ્ત્રી - મગજ દેશ મહારાજ - આપ ક્યાનપૂર્વક સાંભળો, "ચંદ્રશાળા" ની ભૂમિ મંગલમય "ગેટ" અને "રંગમંડપ" "ખત્રીરા લક્ષણા બાળક" નો લોગ માગે છે. જ્યાં સુધી લોગ તે "ભૂમિને" નહિ મળે ત્યાં સુધી "મંગલમય ચંદ્રશાળાની ગેટ" તૈયાર નહિ જ થાય

[ઉપરોક્ત મોટા શાસ્ત્રી પુનઃમાલનું વચન સાંભળી રાજ મંત્રી આદિનું વ્રણ મિનિટ સ્તબ્ધ થઈ જવું પણ સ્વાર્થ ઘેલા શ્રેણિક મહારાજનું પોતાના માનીતા શુદ્ધિશાળી મહામંત્રી અભયકુમાર પ્રત્યે ગંભીર વાચાથી કથન]

રાજ શ્રેણિક - રાજ માન્ય મંત્રી - પુનઃમાલ શાસ્ત્રીનું કથન સત્ય તો ખરું જ, જ્યારે "ભૂમિ" લોગ માગે તો જરૂર આપ્યા વિના કાર્યની સિદ્ધી થવી ઘણી જ ગહન છે.

[ઉપરોક્ત સ્વામિનું વચન ધ્યાન કરી “વિનાયકીય મંત્રી”નું
સ્વામિ પ્રત્યે નમ્ર ભાવે નિવેદન]

મહામંત્રી અણબકુમાર—મહારાજ મહન છે. તેમાં તો પુછ્યું જ હતું.
કેમકે “જમીસ લલાજા બાબક” નો ભોગ
આપવો તે કોઈ નાની મૂની વાત છે. મોંઢરો
છવોતું પુણ્ય ભેગુ થાય તો : “એક જમીસ લલાજા
બાબકનો” જન્મ થાય છે.

[ઉપરોક્ત મહામંત્રીનું કવન સ્વામી “નમર ચાકની” સેવકી
મહામ પ્રત્યે મંત્રીવર પ્રત્યે પ્રમ ભાવે કથન]

કોટવાલ — પૂજ્યમંત્રીશ્રી : આપનું વચન “ મોંઢર અને
અન્યતાથી” બરેલું છે. તથાપિ આપણા માલીકની
કચ્છા ધૂણું કરવી તે આપણું મુખ્ય કર્તવ્ય છે.

મંત્રીશ્રી અણબકુમાર—કોટવાલશ્રી ! તમારું કહેલું અન્યતાથી બરેલું
છે. પરંતુ લાચાર હતુંકે “ જમીસ લલાજા
બાબક ” ની પ્રાપ્તિ થવી વધી જ
હાકર છે.

[સંતાન કથામાં મિત્રોમણિ-માલ મિલિયાનું જોવાના
માનીતા મોકલે કવે મહામંત્રીમાં કથન]

માલ મિલિયાન મહારાજ— “ કાકડ ” હાકર છે. તે તમારૂં દૂર તરી
“ સમરી” એ “ પાલકમગરણિ ” જેવી મહારી
મને કામના ધૂણું લાક.

મહામંત્રી અભયકુમાર— પૂજ્ય મગધદેશ મહારાજ! આપની મનો-
કામનાને આધિન થઈ “પડહીને ” પડહ વગા-
વાની આજ્ઞા આપી. આપના હુકમને શિરતાજ
કરું છું.

[ઉપરોક્ત વચન પોતાના માનીતા મંત્રીનું શ્રવણ કરી-
મહારાજની યુશાલીનો પાર ન રહ્યો અને દિલ્લખુશ
વદને મહામંત્રી પ્રત્યે કથન]

મહારાજ શ્રેણિક—ધણું જ સાડું મંત્રીવર, મહારી મનોકામના
પૂર્ણ કરવામાં તમે જ શક્તિશાળી છો.

મહામંત્રી અભયકુમાર—શિરતાજ ! આપની કૃપા છે તોજહું
શક્તિવાન છું.

મહારાજ શ્રેણિક— ધન્ય છે મંત્રીશ્રવર, મહારી મનો કામનાને
સાંકલ્ય કરનાર, તને ધન્ય છે,

[છડીદારની છડીપુકાર-પડદાતું પડતું-ત્રીભું દશ્ય સંપૂર્ણ]

છડીદાર બાબરસિંગ— [સભા બરખાસ્ત]

સોનેકી છડી-રૂપેકી મશાલ ‘ રાજધિરાજ ’

મગધદેશકે મહારાજને ઘણી.....ખ.....મા,

[ભેરથી બોલાવી]

[ચોથા દશ્યની શરૂઆત. રૂપમદત્ત બ્રાહ્મણની “ હુંપડી ”
કંકાસણી ધરવાળીનો નિરંતર કલેશ. ચાર પુત્રો પર એક
પુત્રી હોવા છતાં શિક્ષાચારી બ્રાહ્મણ રોજ સવારના
પોતાની નગરી અને આસપાસના પરામાં “ લોટ માંગી-
ને ” “ ભીક્ષા વૃત્તિ કરી ” બ્રાહ્મણનું ઘેર આવડું.

ત્યાં હું પડીને આંગળે (ચેરલે ઓળપર) “અમર” ને
 રોતો રોઈ બ્રાહ્મણ પિતા “અમર” ને રમેદા ફર્ક
 પછડું.]

પ્રબલતા બ્રાહ્મણ—કેમ બાઈ “અમર” તું રહી રહ્યો છે. ક્યાં
 ગઈ તારી માટી ખેંચે ?

[રહતા વરને પોતાના પુત્ર્ય પિતા પ્રત્યે “અમર”
 કુમારનું કથન]

અમર કુમાર — મૃદુ મહારી, શાકી અને પ્રુછયોગ નહિ, બિ-તો
 મને વાંસલામાં લાકડીઓનો આર માટી—પરમાં
 સંતાઈ ગઈ છે. “જુઓ કાકા” મહારી વાંસો.

[હાસ્ય વરને અમરની કમરે લાકડીઓના મારાં લીલાં
 માથા દેખી પિતાનું હૃદય મારાઈ જવાથી “અમર”ને આંધેલા
 લીલાંમાં ચેરલું જ રહી અમરને કાલીઓ લગાવો રૂદન]

પ્રબલતા બ્રાહ્મણ—અમર—માઈ, તું ખાનેા છે, તારી “માં” લો
 રાંડ ફુંવારેલ છે, રું કરું, મને પાકુ પોતાનો
 સુલામ ખાને છે, ખાનેા છે બેટા ખાનેા છે.

[પ્રબલતા બ્રાહ્મણ મન આજુ [પર] કલા લગમ
 કરે તેવાં મારાં ચોરણ]

પ્રબલતા — “રહાતા ક્યાં મેં પામ્યાં, “રહેને ક્યાં તે મેં
 પામ્યાં.” “અમર”નું રાજ્ય દેખી વરમ મહારું
 ફાટી નાખે છે. “અરે...રે અમા મહીબાદ જે
 ક્યાં મુડી.”

[ઉપરોક્ત સ્થાન રૂંડીશ નહિં-ત્લારા રડવાથી મ્હારા
ગાંધી " અમર " નું કથન સાંભળી જુંપડીમાંથી
માતા ઉપર હાથ પોતલાં નાંચવાનું જણાવવા ઉપર
બાળક પાંચે કથન]

—બેટા ! તું રૂડીશ નહિં જાનો 'રે' બાઈ "નને
રડતાં કહ્યાનાં" જોઈને માટી વાળવા જાની
ગિરાઈ જાય છે, જાનો' રે બાઈ.

[સગા સમગ્ર અભિનય આપતાં પિતાની બોલમાં પડતાં
પડતાં જ ફેરવ કરતાં " અમર " નું સગામાં કથન]

અમરકુમાર — અરેરે બાપા ! મને ધણું વીતે છે.

રૂપભદ્રા પ્રાણણી—દિકરા ! તું રૂડીશ નહિં—ત્લારા રડવાથી મ્હારા
દિલને ધણું દુઃખ થાય છે.

[ઉપરોક્ત " અમર " નું કથન સાંભળી જુંપડીમાંથી
નીકળતો માતાનો અવાજ]

ધારણી પ્રાણણી—અલ્યા-અમરીયા-મુઆ કોની સાથે વાતો
કરે છે. પિટયા ઉભો'રે-ત્લારી જામડી-ધણી
મોટી થઈ જણાય છે. ઉભો'રે મુઆ.

[જુંપડીમાંથી લાકડી લઈ આવતી પોતાની માતાને જોઈ
અમરે લીધેલું વડીલનું શરણુ. લયભીત બની માતા
પ્રત્યે બાળક અમરનું રડતા રડતા બોલવું]

અમરકુમાર — ઓયરે-બાપા; અલી માડી તું મારીશ નહિં-માડી

રૂપભદ્રા પ્રાણણી—અલી —રાંડ, જયતા બાળકને શું કામ મારી,
નાખે છે.

[હુરમામાં જાવો જાણીને પિયુ પ્રત્યે રવન]

મારણી જાણજી — રાંડ તારી માં-ને સંરવો તારો જાપ મેર-
મુઆ મને શું કામ રાંડ દરો છે. “નખ્ખોદીયા
પિટયા સામે તો તું બેઠો છે ને.”

આ તારો “અમરોયો” તો મને આંખના
પાટા બેવો લાગે છે. મુઓ મરે તોયે સાદ-
મને તો હબી હબી લેટી નાજે છે. મુઓ.

રૂપબદ્ધ જાણજી — અરે-પણ આ-કુમળા જાણક ઉપર લાહડી-
ઓનો વરસાદ વરસાવી મારી નાખવો તે તેને
ડીક છે. “માતા” તું દીવ તો જાણક પ્રાંત
મોટું હોટું બેઠો, તે તું વિચાર તો કર.

[પોતાના પરિવેશ ઉપર ધ્યાન કરી જાન કુલી રવન]

મારણી જાણજી — વિચારે શું “દકોરાં” મુઓ મને તો આ
હબો એ ગમતો નથી.

[ઉપરના રૂપ બદલાઈને ધણુ પરી-પોતાના આંખ
ઉપર હાથ મૂકી લેમજ દોરતી તોલવી મરત હાથનો
મચાવે કરી પતિ જાણજી નમ આંખે પોતાનો પરિ-
વેશ રવન]

રૂપબદ્ધ જાણજી — હે...આ...હોર, કર “લેટલો” આપણે
ખંધા જાણજી.

[ઉપરના પોતાના પરિવેશ વચ્ચે સંસ્કારીત દોરવાવી
તોલવીને જાન મારી દિગણી મારી મને કોઈમાં જાવો
ફાવણને રવન]

શારણમાં છું પ્રભુ ત્યારી-દુઃખની દાસને નારી.
પુરવના કમળી કામી-પડેલા આ દુનિયામાં પ્રાણી
॥ યુવાની ॥ ૨ ॥

અરેરે !! આ-છવન "સાહે-ગણ" છે હાથમાં-
"સાહે",
જવાબો તો મળે સાહે-જનન વાલ્યું દુધા
"સાહે" ॥ યુવાની ॥ ૩ ॥

[જનિતવપૂર્વક ભાવન આપણું. ભાવન પછે મધ્ય ભાગ
પ્રેમકવચ આનંદ, પદ્માચાર્ય પૂર્વક કવચ]

દેવબદ્ધ જાણજી—અરેરે— "હાથના કપાં દેવે વાળ્યા" જાણ
પદ્મી જાણો તે રીતે પદ્મજીમાં દેવો રીતે.
"પરણી યજ્ઞો પદ્મ-જાણો "નારાયણ" નારાયણ"
મારા જેવી ગરીબ રિયતી કોઈ ની પદ્મ ન
આવશે. "જેવું જેવો રૂપો રૂપ કમ કપાં
લેાય, તેને તેજા જ દેવા મળે નિ." "

શારણી જાણજી—જાણ-જાણ: "દેવપદ્મું જાણજી કે શું ?"
આ-પણી હજાપણ "સાહે" કવચી આપણું.
તે ના પદ્મજી રીત તો આવા પદ્મજીના માન.
[કવચના કવચ હાથ જેવું જાણજીને જાણ મળેજો
"સાધના પદ્મજીને મળે]

દેવબદ્ધ જાણજી—પ્રભો ! તે જાણે "યુવાની" મારી રીયતી
કવચી. મને રીયતીના તોરમાં "જાણ" હું
જાણે રીયતી.

ધારણી પ્રાણણી—ઝોય-ઝોય-હાપણુ ઝાપણુ હાપણુ લાંબી
જામડી કરી ભરો છે શું ?

— સંગીત —

સમય પલટાય છે. જ્યારે-સઉ પલટાય છે ત્યારે ॥ સમય ॥ ૧૧૬ ॥
રહી નહિ રહેમ ચક્ષુમાં ઉડી ગયો પ્રેમ આકાશે.
હુખી મરજદા દરિયામાં પ્રગટ થયો દ્રેપ ચોપાસે ॥ સમય ॥ ૧૧૭ ॥
શરમનો નવ રહ્યો છાંટો, જગત ઝાંખું થયું જવાળે.
જમાનો દીધો પલટાવી કરી ખુખી કબી કાળે ॥ સમય ॥ ૧૧૮ ॥
ચડાવી ચરમો પેખલના-ગાળામાં કોલરો ધાલે,
બની બહુ ઇશકમાં-અંધા દિવાના ડોલતા ચાલે ॥ સમય ॥ ૧૧૯ ॥

સમય પલટાય છે જ્યારે સઉ,
રૂપભદ્ર પ્રાણણી—ભુલ્યો ભઈસામ-તહારાથી હું તો થાક્યો-તું
જાણે છોકરાં જાણે, જે હવે હું તેને કાંઈ પણ
કહું તો “મહારા-સોગન” હાર્યો બાપ તારાથી
થાક્યો.

[ઉપરોક્ત પોતાના માલિક પતિદેવનું ગરીબાઈ વાળું
વચન શ્રવણ કરી છાતી ઉપર હાથ મૂકી હું પડી તરફ
પોતાનો પગ ઉપાડતી વખતે ખુશાલીનું કથન]

ધારણી પ્રાણણી - હાય-“ થાક્યા ત્યારે પાક્યા ” જવા દે મને
ઘરમાં રોટલા શેકી ઝોઝડાં તમારાં ભરે.

[સુપડીના ઝાંઝામાં પ્રવેશ કરતાં 'આઠાણી' કંપન]

એ....આંબળો હો કે, મને એક વાત યાદ આવી

ફેબ્રુઆરી-જાણી તારી વાત 'છવનનાં ઝગડાચી છુટકો
આવ તો મેં આટું લેખી દેખીને ટાઝડું' તો ના પડે.

ધારણી આઠાણી-હંદારા જુદારા કરી નહિં આ તો ખાનગી
વાત છે- ખાનગી.

ફેબ્રુઆરી-જાણી તારી ખાનગી, મુઠ્ઠાએ મોઢગી મહાદુ
લોકી જાણી જાય છે.

[ફેબ્રુઆરી પાસેથી ચોક્કસ બોલતાં એક પાસે પિત્ત
જુવનું નાટ્યપર્યાય જનું આઠાણીએ પોતાનો હાથ ઉઠાડી
કરી કંપન]

એ....હિન્ના રંગે હિન્ના-ખાનગી વાત છે ખાનગી.

[પટલાનું પટલું અગમ અગમ સંગમ]

॥ બીજો અંક ॥

[બજારનું દૃશ્ય-ત્યાં ધર્મદાસને ધર્મના પુસ્તકો લઈ પોતાને ત્યાં જલું. તે સમયમાં અગ્નિનક રસ્તામાં [એક પર] જીવનદાસનો પ્રવેશ-આપસમાં જય જીનેન્દ્ર કરી ખુશ દીલથી વાર્તાલાપ કરવો]

જીવનદાસ-કેમ ભાઈ, ધર્મદાસ-આપને મહારા જયજીનેન્દ્ર છે.
ધર્મદાસ-પધારો-જીવનદાસ-પધારો, “જયજીનેન્દ્ર” [બે હાથ જોડી]
જીવનદાસ-ભાઈ-આજતો ઘણા હર્ષમાં છો. નવિન સમાચાર હોય તે જણાવો.

ધર્મદાસ -ભાઈ-નવીન સમાચાર તો કાંઈ નથી, પણ આજના અભ્યાસમાં “ મહામંત્રના પ્રભાવનું ” અધ્યાપકે એવું તો સુંદરતાથી વિવેચન કર્યું કે યદી-આ-મહામંત્રનો જાપ એકાગ્રચિત્તથી કરવામાં આવે તો જરૂર ઈચ્છીત કામના સફળ થાય. અને મોક્ષની ખાતરીનું દર્શન પણ થાય.

જીવનદાસ-વાહ-ધર્મદાસ વાહ; તહારી બુદ્ધિની બલિહારી છે. જ્યાં ધર્મ છે, ત્યાં ધન છે. અને જ્યાં ધન છે ત્યાં સુખનું ધામ છે.

ધર્મદાસ-ભાઈ-જીવનદાસ, ધર્મની કૃપા એજ સંસાર સુખનું એક નિશાન છે. “ સાંભળ તને એક સંગીત સંભળાવું.”

—ગાયન-કવચી—

ખરો છે ધર્મ જગતમાં સાર,

એ-છે સર્વ મુખોનું ધામ

॥ ખરો છે ॥ ૬૫ ॥

વિશ્વ ધર્મના ચાર બેદ છે—

દાન-શિલ્પ તપ બ્રાવ

આર્યો મન વચ ઠાય.

બાવિ તમે સુખ સંપત્તિને પામે

॥ ખરો છે ॥ ૬૬ ॥

દરિણજ માછીમાર—

ધર્મો દયાધર્મ પ્રતિપાલ—

તે પામે સજ વિલાસ—

બાવિ તમે સુખ સંપત્તિને પામે

॥ ખરો છે ॥ ૬૭ ॥

બિલ બિલડી ધર્મ ચાય—

સેવીને ધર્મ અપાર.

સાંબળાને સદ્ગુણ વાય—

બાવિ તમે ધર્મ આર્યો બાવે

॥ ખરો છે ॥ ૬૮ ॥

કનકાસ-પત્થ છે ધર્મદાસ, તું પણ એક સત્ય ધર્મનો છતાસ

હે, આજ તારો હૃદયના હિંસારો અપણુ કરી મારા

ખનો અંદરમાં અનેરો આનંદ ઉદ્ભવે છે.

ધર્મદાસ-આનંદ, આનંદ હૃદયનું માવ તેમાં નવાઈ શી.

આપણા પુર્વજોના અનેક રસોમાં મુગ્ધન કરી ગયા છે

હે—"સ્વામિ ભાદના સગપણુ વિના બીજું સગપણુ

નહાયું છે.

જનદાસ-સત્ય છે. સાચું છે. તહારું કથન પ્રશંસનીય છે, પણ-
ભાઈ આપણા નગરમાં ગઈ કાલે સાંજના “કાશી-
બનારસથી” કોઈ વ્રતધારી ઉપદેશક આવેલ છે એ-વાત
સત્ય છે?

ધર્મદાસ-હાં જનદાસ તમારું કહેવું સાચું છે. આજ “વૈભાર-
ગિરીની ઘાયામાં” તેઓથીનું “વ્યાખ્યાન છે અને
મહારા સાંભળવા પ્રમાણે તે વ્રતધારી પદ્દર્શનનું સુંદર
વિવેચન કરે છે.

[ઉપરોક્ત ધર્મદાસનું વચન શ્રવણ કરી-હસમુખા વહે
ગ્રેમપૂર્વક ઉત્તર]

જનદાસ-ચાલો ત્યારે ભાઈ, આપણે ત્યાં જઈ-તે વ્રતધારી
પંડિતરાજનું ભાષણ શ્રવણ કરી અપૂર્વ લાભની
પ્રાપ્તિ કરીએ.

ધર્મદાસ-ધાણું જ સારું “જેય તું તુંને વૈદે કયું” મહારી પણ
એજ ઇચ્છા છે. ચાલો આપણે ત્યાં જઈએ.

[ખન્નેતું પ્રસ્થાન-પડદાનું પડલું-બાદ પડેલા પડદાની
અંદરથી ઉપદેશકજનો મધુર અવાજ]

ઉપદેશક પંડિત } -જય થાઓ-સત્યધર્મનો જય થાઓ-પરમ
જયધોલ } જયોતિ પરમાત્માનો જય થાઓ. દયામય
વિશ્વધર્મનો જય થાઓ.

[ઉપરોક્ત વાક્ય ઉપદેશકે પડદામાંથી આપવું ખંડકતો
અવાજ થતાં જ પડેલા પડદાનું ખુલ્લું ત્યારબાદ સભા
સમક્ષ મધુર ધ્વનિથી ત્યાં વ્યાખ્યાન આપવાની
શરૂઆત થતાં જ “જનદાસને ધર્મદાસનો રોજ પર
એ હાથ જોડી પ્રવેશ, યોગ્ય રીતે બાજુ પર ઉભા રહેવું]

॥ पण्डितजीने छपदेश ॥

ओंकार बिन्दु संयुक्त-निम्नं ध्यायन्ति योगीनः,
कामदं मोक्षदं चैव-ओंकाराय नमो नमः ॥ १ ॥

यस्य निखान्याध दोषाः नमन्ति सर्वे गुणधविषण्णे
मया वा विष्णो वा, ह्ये विमोवा नः गर्भिः ॥ २ ॥

-सकलतो ! आज आपना समस्त महा प्रभावशाली
“अर्द्ध-महामंत्रतो अपूर्व प्रभाव” यच्छिंथीत दिग-
दर्शन करायता भने यण्ण ज हर्ष थाय छे.

सकलशलाकलो ! ओठ परम योगीशजन्ती - “पञ्चाग्नि-
तपनी तपस्याना अग्निहुंराभां जणता हापना योमाण्ण
भां “जण्णी श्लेष्वा सर्व” ने ओठ शकयी सकलहुमादे
पोताना ज्ञान जणयी नीरणी पोताना अनुसरता
सुणयी “महामंत्र” तुं वचण्ण करेता ते सर्व वृत्त
पाणी “परमेश्वर नागराज” देव यण्ण, तेमण्ण अण
पुनित-महामंत्रना प्रणवयी संज्ञापनि सवण्ण
“महाराणी” महाराणी भद्रोदरी पोतानी भनोहाभनाने
सकल करी.

-महाराणी ! हुनिवाभां महाराजवन्ता प्रहृमदावन्ता पंथ
सुपुणे पांठेया पण्ण आपण “महामंत्रीनी” पुण्णुंवायी
पोतानी ज्ञाय सिद्ध करी सिद्ध भया, तेमण्ण “हमद-
महाराजना” विनीत भूय “महामंत्राड” पण्ण आपण
महामंत्रीनी विनीतने सायी ज्ञाय भया, अण्ण अण्ण
जणी महाराजवन्तायी “महामंत्र” तुं वचण्ण भवेता करण्ण
ते परमेश्वर “महामंत्र” आपणाड छे, परेण समस्त सकलना

કારણે આ “મહામંત્ર”નું વિવેચન આવતી તારીખે વિત્રીત કરીશ. ઐ શાન્તિ.

[સર્વનું પ્રધાન “ જીનદાસ અને ધર્મદાસનું જલું બાદ પંડિતજી પ્રત્યે અમર કુમારનો વિનયપૂર્વક પ્રશ્ન]

અમર કુમાર—ઉપદેશક-પંડિતજી ! આપે “ મહામંત્ર ” નો પ્રભાવ ઘણોજ ગહન, છતાં અણુજ માનવોને આરિસા રૂપે કરી બતાવ્યો. “ પરંતુ “ મહામંત્રાક્ષર ” નો એક પણ શબ્દનો અર્થ સમા સમક્ષ આપશ્રીએ જણાવ્યો નથી. તેનું કારણ શું ?

[ઉપરોક્ત કિશોર કુમાર અમરનું વચન શ્રવણ કરી આશ્ચર્યપૂર્વક “ અમર ” પ્રત્યે પ્રેમથી પંડિતજીનું કથન]

પંડિત જયધોષ-ધન્ય છે કિશોર કુમાર તને ધન્ય છે.

“ દૂધમાંથી નવનિત ” ઠાઠનાર તને ધન્ય છે,
....ધન્ય છે નિર્મલ બુદ્ધિના જણાસુ તને ધન્ય છે.
ભાઈ તું કોણ છે ? કોનો પુત્ર ? કયાં રહે છે ?
ત્હારું નામ શું ?

અમર કુમાર—પંડિતરાજ ! આ નગરીમાં વસતા “ રૂબહદત્ત ”
પ્રાણણનો હું પુત્ર છું. “ અમર ” મ્હારું નામ છે.

પંડિત જયધોષ-ધણું જ સારું ભાઈ, ત્હારું નામ શ્રવણ કરી
મ્હારા આત્માને ઘણોજ સંતોષ થાય છે અને
“ મંત્રાક્ષર ” તને આપવાને મ્હારું મન ઉલ્લાસીત
બને છે.

અમર કુમાર —મોટી કૃપા, “ મહારાજ ” હું શ્રદ્ધાપૂર્વક તે
“ મહામંત્ર ” નો જાપ કરીશ. તે મંત્રનો હું
અભિલાષી છું.

[અમરની મંત્રયાચનાનો સ્વીકાર કરી. પડિતજીનાં "અમર" પ્રત્યે કથન તેમજ મહામંત્રનું પ્રદાન]

હિત જયધોષ—અમર કુમાર તમે! શ્રદ્ધાપૂર્વક અવગુ કરો. અને પૌતાના કલ્પમાં આ—મંત્રને વાચુ કરો. શ્રી સાંભળો હાથ જોડો.

[અમરને જો હાથ જોડી પડિત સાથે નમ્ર ભાવે દેવ સ્તોત્ર. બાદ પડિતજીનાં મહેમ કથન]

હિત જયધોષ—૥ નમો અરિદંતાય—નમો સિદ્ધાંત—

નમો આચરિયાય—નમો ઉવચ્ચાયાય

નમો લોચ સત્ત્વમાદુષ—નમો પંચ નમુપદામે સત્ત્વ પારવ પનાતનો મંગલાપંચ સત્ત્વેનિ પદમે હૃદય મંગલે ॥

બાદ—ધર્મપિપાસુ કુમાર અમર, આ મહાપ્રભાવશાળી મહામંત્રનું ત્રિકાલ રમરણ કરવાથી અસંખ્ય લાભની પ્રાપ્તિ થાય છે. મરણનો ભય પણ દૂર થાય છે અને અતે "સુદ્ધિપદ" પણ પ્રાપ્ત થાય છે. આ "મહા પ્રભાવશાળી મંત્ર" માર્ક સુખોત્તમ લાભ છે.

[બાદ—જો હાથ જોડી વિનયપૂર્વક સ્તોત્ર કરવું]

મરકુમાર—મરુ જ સાહે પડિતનાજ હું આપનો મહાન ઉપકાર માનું છું

[વિધોષા અમરનાં કથન કરું પડિત પડિતાનાં પદ્યો "જોડેત પડેત" બીજું પદ્ય સમજાવે, અને બીજાની સહાયતા "પડિત મહામંત્રની" કથેરી ત્યાં મળી રાત્રેજોડેત પડિતજીનાં મંત્ર કરી દેવા છે અને અનેક પ્રકારના વિચારમાં મગ્ન બની જતા છે. તેના મહાપદ્યો કોટપાસનો પ્રવેશ નમન કરી અમર]

કપાલ—વાનેશી આપને મહાનું નમન છે. અત્યારહું હરમાન કરો.

મહામંત્રીઅભયકુમાર-આગો કોટવાલજી ! હમાણાં નમને બોલાવવા માટે સિપાઈ મોકલવાનોજ હતો.

કોટવાલ-મંત્રીશ્વર-આપ ગાલિકની ગોટી કૃપા. પણ જલ્દી બોલાવવાનું કારણ શું ?

મહામંત્રી અભયકુમાર-કોટવાલજી-રાજકાર્યમાં કારણ હોતું નથી, પરંતુ શિરતાજ મગધદેશના મહારાજની આજ્ઞાનું પાલન કરવું એ મને દુષ્કર છે, અને દુષ્કર છે તે માટેજ તમોને યાદ કરેલ છે.

કોટવાલ-મંત્રીશ્વર, આપની આજ્ઞા મને શિરસાવંધ છે. મને તે માન્ય છે.

મંત્રી અભય-શિરસાવંધ છે, તો કોટવાલજી, કાર્ય કરવા તૈયાર થાઓ.

કોટવાલ-જી-હજુર, જેવી આજ્ઞા

મહામંત્રી અભયકુમાર-થેંકયુ-મી. કોટવાલજી ! ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો. આપણા પહાડી દ્વારા રાજગૃહિ નગરીમાં ! પહાડની ઉદ્ઘોષણા કરવા પહાડીને જણાવો કે-આપણા-“ શિરતાજ મગધદેશ મહારાજ ” નગરવાસી પ્રજાગણને આ-વાગતા પહાડથી જાહેર કરે છે કે-અમારે “ બત્રીસ લક્ષણાં ” બાળકનો ભોગ આપવાનો છે, તો જે કોઈ પોતાના બાળકને આપશે, તેને અમો બાળકના ભારોભાર સોનું આપીશું. આ-“ ઓજસ્વી આજ્ઞા ” આપણા શિરતાજ મહારાજની સત્વર તમો કરી રવામીનું હિત ધૃષ્ટો.

કોટવાલ-જેવી આજ્ઞા, પહાડી દ્વારા પહાડ અપાવી પ્રજાવર્ગને જણાવું છું.

[કેપડોના કથન કરી મંત્રીશ્રમે નમન-કેટલાકનું પ્રસ્થાન પડતું
પડતું-બાદ-કેપડોના બાકાણની હું પડીતું હવે ને પડેલા પડતું
ખુલતું. ત્યાં હું પડી આગળ [ચોર પડે] પતિ-પતિનું લેતું.
પતિ પ્રત્યે પડેલા ખુલતાં જ "મારણી બાકાણીનું કથન. પતિ
પતિને દર દર ઉભા રહેતું બાદ કથન]

મારણી બાકાણી-ક્યાં-ગ્યાં? સાંભળે છે-કે કેમ, બોલતા કેમ
નથી. અહિં-આવે-અહિં.

[બાકાણ નહતું આવી બોલતી પતિ પ્રત્યે કથન]

કેપડોના-કેમ-વળી પાછું કહેવા મું ગામે છે ?

(બાકાણની માફક વિદ્યેલી ચિત્તાની પતિનું પતિ પ્રત્યે કથન)

મારણી-મામે મું-કેટલો-મીટું-મરણું-છેતાનું તેા કેટલું
નથી. તેા પછી થી-ગાળ ને લેવતા તેા દરેકે-ગાળું
નગાઈ કથન.

કેપડોના-અહીં-અહીં તું લેતી તું કામ પીચે છે કમનાવતા
કમલે પડેલા આ-ગરીબ બાકાણને કેમ સતાવે છે.

મારણી-સતાવે મું લીધરાં-આ ચાર ચાર કુચો પર એક કુચીનું
પોણા કુચી રીતે કદનું-મું મરણું-લેનાં વળી નમારા
માનીના "અમરીયા" એ તેા મારેા છર લીધેા છવ.
નખોલીયા મને તેા એ-આંખના પાટા જેવેા લગે છે.
એ-પિયનાને સાઈ આવા નેકળિ-અહીં તેા મેનું
મેાઝું કપોથી બરડ.

દિપરોષ્ટ મદારાજ તરફથી લઈને પદ્મ સોમળી બાગણીનું
પોતાના મન સાથે અનેક મનોકામનાનું ચિન્તન-આ
તરફ ઘરવાણીના દુષ્ટ રાક્ષસની જેવા વિચારોને મદમ
કરી દુઃખી દુઃખથી રૂપમદનનું ખેલુપાન સલા સમક્ષ થયને)

રૂપમદન—અરેરે!! થીકાર પડે મદારા જેવા પ્રાણ રૂપરૂપને
બાણનાર આ પ્રાણાણને, આ-પ્રાણાણના અવતારને આ
છવતી રાક્ષસાણીના કંદામાં ફરી મેં મદારે છવન
નિષ્કળ થયું. તે પરપ્રજા પરમાત્મા—આત્મા તેા દુઃખ
કોઈ અભાગી માનવને પણ પડેલા નહિ. પૂર્વ દિનમ
પુરુષો પણ કહી ગયા છે કે—

—દોરેરે—

દુઃખમાં સહ કોઈ પ્રભુ બને;

સુખમાં બને ન કોઈ.

જો સુખમાં પ્રભુકો બને;

તો દુઃખમાં કહાણે રાહ.

૥૧૫

નારાયણ-નારાયણ-તું નાથ !

હવે શું કહે હું કયાં બહુ કોને કહું.

ક્યાણી—આયન—

[અભિનય સાથે]

પિયાર પડે આ છવનમાં.

મન લીન મનુષ્યનું કોઈ નથી

૥ પિયાર ૥ ૫૫૫

પરબલમાં દાન નથી દીધું—

તો આ બલ ક્યાણી ગણવાનું.

ત્યાં દેખું ત્યાં અગ્નિ નજાવા—

સહ સ્વાર્ગ નથી જો તે ગાળા

૥ પિયાર ૥ ૫૫૫

નિશા વાંચી હતી તે વખતે :

નરનાયના નરણે પાંડવ તું

જેથી પાપી ઉદર લેતા :

આ અમરના નામની બાલકે તું ॥ વિચાર તારા

[ઉપરોક્ત ગાયન પૂર્ણ થતાં જ ધન્યા જ વિચારમાં છે તેમ સળા સમગ્ર ગાય જેવાં બેસતું]

ધારણી પ્રાહ્મણી—શું વિચારમાં બેસા છે, તમારે મ્હાંદે માનવું છે કે-કેમ, નહિં તો-માથું ફાડી લોડી છાંટીશ-લોડી-સમજ્યાને.

[કોપના આવેશમાં આવી. નીચેનો પેરગ્રાફ બોલી
“ રૂપભદ્ર પ્રાહ્મણે ” નાટ્ય ઘરમાં જલું]

રૂપભદ્ર પ્રાહ્મણ-અલી-પાપીણી તું પ્રાહ્મણી નથી. પણ ચંડાલણીથી અધિક દુષ્ટા છો. “ અમર ” સાથે તારા પૂર્વભવતું “ ઉદર બિલાડી જેવું વેર છે. “ રાંડ તું જાણે ને ત્હારું કર્મ જાણે ” હું તો આ ચાલ્યો.

[ઉપરોક્ત કથન કરી અમરના પિતાજીતું નાટ્ય ઘરમાં ચાલ્યા જલું અને અમરને રોજ પર આવવું]

પ્રાહ્મણી—કેમ મુઆ-કયાં મરી ગયો હતો. અત્યાર સુધી તું કયાં ગયો હતો. અહિં આવ-અહિં-તારો રોટલો કુંદે.

[માતાતું ધમકીવાળું વચન સાંભળી અમર ધન ધન નાચતો કુદતો રૂદન કરતો માં પાસે આવે છે ને કથન]

અમરકુમાર—માંડી તું મને મારીશ નહિં. હું તો ઘરમાં જ હતો ઘરમાં.

[સ્વામી મેલી માતા " અમર " ની ગીત પર દાસ દેવવર્તી
મણિંગ કોમળ વચનોથી રેતીવંદ અમર પ્રત્યે કાવ્ય]

પ્રાદાણી—ના....રે બેટા....ના, તને તે કંઈ મરાય, તું તો મદારા
દેવાના દાર જેવો છે અને વળી સોનાના નળીયાં
કરનાર છે બહલા તને તે મરાયઃ બાઈ ધરમાં તાર્
" રોટલો " ખાઈ, તારે થા....વદ....બેટા....અંદર રા.

[અમરજી પ્રધાન બાદ પડાવેલો રોગ પર પ્રવેશ.
જીપડીની એક બાજુ કિન્ન રહી પ્રજાવર્તી સાચક
રાવ વખાણી " મદારાજ એજિપ્તો " આરેક સંબોધાવેલો.
તે પાંચ વાગ્યો હતો તે પડત સંબોધી પડી પ્રત્યે
પ્રાદાણીનો પ્રશ્ન અને પ્રાદાણીનો નીચે મુજબ કાવ્ય.
પડાવેલો તોમી અવાજ]

આણી) ઝો—પડાવાળા—અહ્યા ઝો....પડાવાળા ઝો....પડાડી.
પડાડી બોલો—કેમ પડેન છું કહે છે.

[પડાડી પ્રાદાણી ખાસે નજર આપી સાંભળતું]

પ્રાદાણી—અહ્યા બાઈ—તું મદારે દેવદુષ દિહરે વેગવા નિવાર છું.
પડાડી બોલો—મજા. જા સાઈ પડેન—નમરો દિહરો મુજબાન
કહેવાય. " પવિત્ર સર્વ દેવનાઈ સુખનો આગવો મનો.

[અમરજી અમર પાંચ વર્તી ને પડાણી પડતું. રાવ અમરજી.
નામ પડેલો પડાણી મુજબ. મદારાજ એજિપ્તી રાજમણ
પૂર્વેક વાગ્યો સાચક—અમર—મણિંગ રાવદેવ સાચક
મણિંગ પ્રત્યે કાવ્ય]

મદારાજ એજિપ્ત—મદારા આગવો મનો.

મંત્રી અભયકુમાર—જી-મહારાજ. આજ્ઞા સાહેબ.

રાજા શ્રેણિક—આજકાલ કરતાં ઘણા દિવસોથી આપણી “ચંદ્ર-શાળાનું” કામ અટકી ગયું છે. તો તે બદલ તમોએ શો વિચાર કર્યો ?

મંત્રી અભયકુમાર—રાજન્ ! અલભ્ય વસ્તુની પ્રાપ્તિ થવી ઘણી જ દુષ્કર છે છતાં પણ શિરતાજની આજ્ઞા “પડહી” દ્વારા મગધ દેશમાં જાહેર જનતાને કરાવી છે. આજકાલ કરતાં “પડહી”ને ઘણા દિવસો થઈ ગયા છે. છતાં કાંઈપણ સમાચાર નથી.

[ઊપરોક્ત મહારાજને મહામંત્રી વાત કરી રહ્યા છે તે સમયમાં રાજસભામાં પડહીનો પ્રવેશ]

પડહી ભોમો—મહારાજ—ધિરાજ બાપુ—આપને મહારૂં નમન છે.

મંત્રી અભયકુમાર—અરે—કોણ ?

પડહી—એ બાપુ-હું આપનો પડહી ભોમો.

મંત્રી અભયકુમાર—કેમ-પડહી ખુશીમાં તો ખરાને ?

પડહી—મહારાજ ! આપની દયા દૃષ્ટિથી મને આરામ છે.

મંત્રી અભયકુમાર—ઘણું જ સારું, સિંહ કે શિયાળ ?

પડહી ભોમો—બાપુ-મંત્રીશ્વર, આપના શિરતાજ મગધદેશ મહારાજનો અનુચર શિયાળ બને તે તો-સ્વપ્ને પણ ન સમજવું.

[ઊપરોક્ત પડહીના ઉત્સાહ ભરેલા શબ્દો સાંભળી મહારાજ સિંહાસન પરથી ઊઠી ઊભા થઈ પોતાની ખુશાલી પૂર્વક પડહીને આપેલી શાબાશી]

મહારાજ શ્રેષ્ઠિક-શાળાશ, શાળાશ, મહારા પદવી સામ્રાજ કરી
તો બાઈ કેવી ખુશાલી.

[શિવરાત્રી મહારાજનું મંત્રીવચન એવું કરી નમસ્કાર
પૂર્વક પદવીએ આપેલો જવાબ]

પદવી ભાગો-ગરીબ નિવાજ ! આપણા " પાટનગર "માં વસના
" કુપમદ્મ બાબાજી " ને ત્યાં " બગીચા લક્ષણો " બાબક
છે અને જનેતા બાગેબાર સોનું લઈ પોતાના બાબકને
વેચવા તૈયાર છે.

[ઉપર પ્રમાણે પદવીએ આપેલા સમાચાર સાંભળી રહે
પૂર્વક મહારાજ એવિંકતું પોતાના દિવાન પ્રત્યે અનેક
બાંધે પ્રાપ્ત]

રાજા શ્રેષ્ઠિક-ધન્ય છે મંત્રીશ્રી, તમેએ મહારી મનોકામના
સફળ કરી.

મંત્રી અભયકુમાર-મહારાજ ! આપણું સુખમળ છે. જે ન સારું.
આપણા સુખમળથી સહેરમાં પોલીસ પણ સુખ છે અને
અભયગાં બાપ કરી બાંધે છે.

રાજા શ્રેષ્ઠિક-દિવાનજી ! તમારું પ્રાપ્ત સુખ છે. તેમાં મને પણ પ્રાપ્ત
છે. પરંતુ તમે નો મહારાજા પ્રાપ્ત કરવાનું કોઈ બુદ્ધિ છે.

મંત્રી અભયકુમાર-મહારાજ ! આપણી કૃપા-કૃપા નો મહારાજ નો
સીંચાવ્ય છે.

[ઉપર તમા નિવાજી મંત્રીશ્રીનું જવાબ]

મંત્રી અભયકુમાર-જી-મહારાજ.

છડીદાર-જી-હજુર; આજ્ઞા સાહેબ. [સલામ કરી કહેવું]

મંત્રી અભયકુમાર-જી તો બાઈ, તું કોટવાલ અને ખજનચીને રાજસભામાં જેમ અને તેમ જલદી બોલાવી આવ.

છડીદાર—જેવો માન્યવરનો હુકમ-જાઉં છું અને “કોટવાલજી તથા ખજનચી” બન્નેને બોલાવી જલદી આપની આજ્ઞા પાછી આપું છું.

[છડીદારનું પ્રસ્થાન અને કોટવાલ તથા ખજનચીનો રાજસભામાં પ્રવેશ. “મહારાજ આદિને નમન કરી નમ્ર ભાવે “મહામંત્રી પ્રત્યે નમન કરી કથન]

કોટવાલ ભૂપતસિંહ-શિરતાજ મહારાજ સલામ. માન્યવર મંત્રીજી આપે મને કેમ બોલાવ્યો. આજ્ઞાનું ફરમાન કરો.

મહામંત્રી અભયકુમાર-કોટવાલજી-ખજનચીને સાથે લઈ “આપણી નગરીમાં” વસતા રૂપભદ્રત આદિજીને ત્યાં જઈ “ભારો-ભાર સુવર્ણ આપી” તેના પુત્રને ખરીદ કરો.

કોટવાલ ભૂપતસિંહ-જેવી માન્યવરની આજ્ઞા—સલામ સાહેબ.

[આજ્ઞાનો સ્વિકાર કરી કોટવાલ અને ખજનચીનું રાજસભામાંથી પ્રસ્થાન-બાદ છડીદારની છડી પુકાર. બીજો અંક સમાપ્ત. પડદાનું પડવું.]

—ત્રીજો-અંક—

[દુષ્પાદના પ્રાણાણીને જીવંતીતું હાથ-પરેજ પર આવવું.
ત્યાં “ કોટવાલ-પાલનશી-સિપાઈ ” એનાની પાસે સર્વે
સર્વે આવવું. “ પ્રાણાણી ” પ્રત્યે સિપાઈનો પ્રશ્ન-વાદ-
પ્રાણાણી પાસેથી સિપાઈ પ્રત્યે થયેલ]

આપરસીંગ સિપાઈ—કેમ-પહેલુ દુષ્પાદના પ્રાણાણીનું મરે ક્યાં છે ?
પ્રાણાણી—બાઈ-નમે જેનું મરે પુછતા આવ્યા છે તે
જ આ-મરે. એ કામ છે ?

આપરસીંગ સિપાઈ—કામ, કામનું કામજી તમે સાંભળેલો, આપણા
મહારાજ સાહેબના વાગતા પછી ને તમે
જાંચ કરાવેલ છે !

પ્રાણાણી—હા બાઈ, મેં જાંચ કરાવેલ છે. આજ હાથ
કરતાં મળે મળે દિવસોથી આપણા પૂર્વિક-
પાલની આરા પૂર્ણ કરવા મેં મહારાજના
વાગ્દેશને મેંસામે આવ્યા મેં પદદ જાંચ
કરારેલ છે.

આપરસીંગ સિપાઈ—પણ જ સાહે પહેલુ-તમે તમારું પેટ મેંથી
મગાવેલો મહારાજની આરા પૂર્ણ કરી તે
મહારાજનું કામ છે. જોવામાં તમારો
આગમને.....

પ્રાણાણી—તોય કરવા કાંઈ જાંચ તમે મેંસામે કરી
તું જાણે જોવારું મેં જાઈ આવરે મેં.....
અમરે મેંસા, જાઈ તું મેંસા આગ.

મારણી માતા

—એ.....ના બેટા ના-તે સુખ તો તુંજ
લોગવળે.

[અમરજી તોલ ઠપાં બાદ ઘંટાવાગા એક બાજુએ પડેલી
સોનાની પાંદો તે ખુશી મની. “સાદાજી પોતાની જાંપડીમાં
લઈ લય છે. બાદ જાંપડીવાળા પડદાની પાછળનો પડદો
પડી લય છે. બાદ ફોજદાર પ્રત્યે અમરજી સ્નેહભાવે ક્યવતું]

અમર કુમાર

—મુરખી ફોજદાર સાહેબા! રાતને ત્યાં મને
લઈ જઈ શું કરશે ?

ફોજદાર બૂપતસિંહ—બાઈ અમર, તારી સોહામણી મુરત નિરખી
તારી જાનેના ઉપર-મને કશો જ નિરસ્કાર
છટે છે. “મહારાજ એલિફ” ને ત્યાં બાંસે
બાર સોનું લઈ લેને વેચ્યા છે.

[હિપ્પોક્રાટ ફોજદાર બૂપતસિંહજીવંત ક્યવ જરેજું વચન
કયવ કરીને પણ બોલા હુલસતા “અમર” નું કયવ
બાંસે ફોજદાર પ્રત્યે ક્યવતું]

અમર કુમાર

—હા-સાહેબ-એ વાત તો ખરી છે પણ મારી
“મા” એ મને કશું રતું કે ત્યાં તો “ફોજ
સાહે” સાહે બાંસે પીંચા પહેરવા-બોલવાનું”
દરેકજ નવું નવું માગશે એ વાત ખરી
જે સાહેબ !

[હિપ્પોક્રાટ નિરાશવાપિ હિપ્પોક્રાટ અમરજી વચન કયવ
ખરી કયવ કુશળતા રિલાઈ “ફોજદાર” નું કયવ પ્રત્યે
ક્યવિત હુલસતા ક્યવતું]

ફેબદાર ભૂપતસિંહ—ભાઈ અમર—તું ધણોજ ભોજો છે. તહારી
કુમળી કાયાને નિહાળી મહારો અંતર આત્મા
ખળી જાય છે. પરંતુ માલીકની આજ્ઞા ને
અનુસરવું એ મહારો ધર્મ છે.

અમર કુમાર —પણ સાહેબ—એક સામાન્ય વાત પુછતા આપના
હૃદયને મોટો આઘાત થયો તેનું કારણ શું?

ફેબદાર ભૂપતસિંહ—કારણ—પવિત્ર ખાળક અમર તું ધણો જ
ભોજો છે અને વ્યવહારથી પણ ધણો
પછાત અને અજ્ઞાણ છે. તહારા જેવા જીવતા
પુત્રને વેચી ખાનાર તહારી જેનેતા ને મહારા
હજાર વાર ધિક્કાર છે. પિશાચણી તહારી
માતાએ અગ્નિકુંડમાં હોમ કરવા સારું
તહારું વેચાણ કર્યું છે.

[ઊપરોક્ત બરાબર સમજમાં આવે એવા શબ્દોમાં ત્યારે
“ફેબદારનું” અમર પ્રત્યે જોલવું થયું અને પોતાની
સમજમાં આવ્યું ત્યારે રૂદનપૂર્વક “અમર”નું કથન
કરતા હુઃખના ભારથી હુઃખી થતા હૃદયે પૃથ્વી પર પડી
જવું. બાદ છાતી પર હાથ મૂકી પ્રેક્ષકવર્ગના હૃદયમાં
દયા ઉત્પન્ન થાય તેવા પ્રકારના શબ્દો પ્રેક્ષકવર્ગ પ્રત્યે
રૂદન કરતાં અભિનયમાં જોલવાં]

અમર કુમાર

—હેં! શું કહ્યો છો, મહારાજ! મને જીવતાં
અગ્નિના “કુંડમાં” શેકી નાખશે—ઓ.....
રે.....ખાપરે, અલી માંડી તેં મારી ઉપ
વિશ્વાસ ધાત કરી કાજો કેર વર્તાવ્યો, હા
અફસોસ—અફસોસ રવાથી દુનિયા તે
લાખો વાર ધીકાર છે.

[એજ પર હોડી હોમા થઈ સળા સળા સળિસલ પૂર્વે
નીસેલું ગાયન આપલું]

॥ ગાયન ॥

અમરકુમાર— ત્યારે પડે આકૃત શિરે
આકૃતાર પાણુ આથા ખર્ચે
જેને પડેને બાગવે
ખીજા હોમા રહામા હશે. ॥ ત્યારે ॥ પડે ૧૫ ॥
ચડની મહી તો હાછ હા—
હરનાર જગમાં છે મજૂર
પડતી મહી રે સાથ જગમાં—
કોઈ જો વિરલા હશે. ॥ ત્યારે પડે ૧૬ ॥
આજ પ્રકૃતિ આંખથી—
બેયું રંગા સહ સ્વાર્થનાઃ
જન્યયા છતાં પણ આરા રંગા—
બાળા દિશના થઈ ફરે ॥ ત્યારે પડે ૧૭ ॥

(ચાલુ)

અસી! હું જ-મલા મોડી-એં માન રવાઈ
મરિ-નિરાપરાઈ તારા જાગર નો શિખર
હરી-શિખરના પંચને પણ તેં પાછો કર્યો.
પીઠકાર પડે મોડી તારા કવનમાં.

[પાસાડું પાસું, કમલ દરમ મેજે પડે જલસપાસ
પાસાડું, પાસું, કમલ પાસે ના પાસે તલપાસાઈ પોતપાસે
પડેલો. અમારી જાદુજાદુ રે ગિરણી, કમલમાં પ્રવેશ
જઈ અમારુ હૃદય મુકે એ હાથ તિહી. કાલનકલી-જલેન
તમા પ્રવેશમાં જામે અમારુ કવનમાં]

“શેર”—

બચાગો સહિ મને સત્તજન.

જીવન ચાલ્યું વૃથા મહાદે.

બાળક ગા-જાય છે ગોંતે—

બચાગો સહિ મને સત્તજન.

અમરકુમાર

—(હાથ ભેડી) ગો— શંકરકાકા, ગો—મુરખી
કાકા.

શંકર કાકા

—શું કહે છે બાઈ અમર [રૂઢન પૂર્વક
બોલતાં રહેતું]

અમરકુમાર

—અરેરે કાકા મહારા, મને જીવતો બચાવો
હું તમારા ઉપકાર ને મહારા જીવનથી પણ
અધિક માનીશ. ગો.....કાકા—સામું તો
જીગો, અરે—ગો.....કાકાજી ?

શંકર કાકા

—બાઈ હું લાચાર છું “ધન ઘેલા—સ્વાર્થ ઘેલા
તહારાજ માતા પિતાએ. જ્યારે તને વેચ્યો છે.
તો પછી અમો શું કરીએ. બાઈ, તહારા જેવા
કુમળા બાળકને રડતાં કકળતાં અને મરતાં
જેઠ અમારી છાતી ધ્રુજી ઉઠે છે.

અમરકુમાર

—અરેરે કાકા કુટ્યું મહારું બાગ્ય, હાથરે
હવે ક્યાં જાઉં.

[કાકાનું બળરથી પ્રસ્થાન એટલે નાટ્ય ઘરમાં ચાલ્યા
જવું અને પહેનનો ત્યાં જ પ્રવેશ થયો]

(ચાલુ)—અલી—ગો—પહેન, જંબુડી; અલી ભુંડી—ગો
પહેન; જરા બોલ તો ખરી ભુંડી ઉભી તો
રહે.

[અમરને વગન સાંભળી બેસેનું ક્ષય]
 બેસેન જાંબુડી — જો.....ના.....બાઈ.....ના, મને તો પેર
 માંડી મારે. [અંદર જાય]
 અમરકુમાર — [પ્રભ વર્ગ પાસે અમરની બે હાથ ચેડી પ્રાર્થના]
 જો.....માનાપિતા સમાન મહાત્મા વડાલે
 સુધીજો! મરે.....જો.....નમરવાસી
 જાણ્યો! મને કોઈ રાત્ર પ્રસન્ન થઈ જાયો.
 [રૂદન શરૂ થાય છે]
 ॥ ગા ય ન ॥

અમરકુમાર — ભત્તાર તો જતા રહ્યા-
 સદગુણ એના સાંભળે;
 લાખો હાંસ્યો તોય એ-
 મરનાર પાછા ન મળે ॥ ભત્તારતો ॥૧॥
 ભરનાર અગ્નિમાં જળે-
 છવનાર અગ્નિ વિજી જળે;
 લેયા કરે તો શું રહે-
 મરનાર પાછા ન મળે ॥ ભત્તારતો ॥૨॥
 દેખ્ય મળે કોઈને મળે-
 લાખી મળેલો સાંભળે;
 જો તો મળે તે જગતમાં-
 મરનાર પાછા ન મળે ॥ ભત્તારતો ॥૩॥
 [સ્વરૂપ-અમરકુમાર અંતરે
 મરનારને જાણે જાયે રાત્ર] ॥ ભત્તારતો ॥૪॥

ધર્મદાસ—અરેરે—ભાઈ તું રહીશ નહિં. અમારો વજમય દિલ્હી
તહારા દુઃખથી ચિરામ્ જાય છે. જાનો રે વાઈ જાનો રે
[ચોતાની છાતીથી ગાંધી ધર્મગયત્તુ કયન]

“શેર” —સંચય કરેલા પુણ્યતું—પાનું ફરી જ્યાં જાય છે,
ત્યાં “ધર્મના ઘોરી” છતાં પણ પલકમાં પલટાય છે ॥૧૧॥
જ્યાં પુણ્યનો ક્ષય થાય છે—ત્યાં પાપ પુનઃ ઉવાસય છે,
માતાપિતા અરિજન બની—નિજ પુત્ર લેતી ખાય છે ॥૧૨॥
લાચાર છું હું શું કરું—દિલ્હી અતિ દુભાય છે.
ઓ “અમર” તહાં દુઃખ દેખી—મમલકત્તુ ફાટી જાય છે ॥૧૩॥

[ધર્મદાસે બોલેલા સર્વ શેરોને પૂર્ણ થયા બાદ “પ્રજ્ઞ-
ગણનો એક સાથે અવાજ ” “ ધર્મનો જય.”]

અમરકુમાર—અફસોસ—અફસોસ, ત્રાહિમામ્—ત્રાહિમામ્

[અમર આદીનું પ્રસ્થાન]

[બત્તરનો સીન સંપૂર્ણ. પડદાતું પડતું. બાદ “ રાજસભા ”
વાળા પડદાતું ખુલ્લું. “ છડી પુકાર ” પછી—સર્વસભાતું
નિરીક્ષણ કરી મંત્રીશ્વર પ્રત્યે મહારાજ શ્રેણિકતું કયન]

છડીદાર બાબરસિંગ—સોનેકી છડી—રૂપેકી મશાલ, મહારાજધિરાજ

“ મગધ દેશના સ્વામી ”ને ઘણી—ખ....મા,

ખ....મા [નિરથી છડી પુકારવી]

મહારાજ શ્રેણિક—[છડીદાર બાદ] માન્યવર પ્રધાનજી ?

મહામંત્રી અભયકુમાર—[આસનથી ઉભા થઈ] શિરતાજ મહારાજ !

મહારાજ શ્રેણિક—આપણા “ કોટવાલ ભૂપતસિંહ ” બત્રીસ
લક્ષણા બાળકની શોધ માટે ગયા છે છતાં હજી
કેમ ન આવ્યા ?

મહામંત્રી અભયકુમાર—મહારાજ ! ન આવ્યા—તેનું કારણ છે.

આપણા "ખજાનગી" કોઈ કાર્ય માટે ખસાર મળ્યા હશે—એટલે વાર કંઈ જલ્દીય છે.

[ઉપરોક્ત સાકુ ધ્યનમાં પ્રભાસંકેતનો પ્રવેશ રાખતિને આશીર્વાદ આપી ક્ષયત]

શંકર — ચિરત છવી સુંદો. મહારાજા તમારી "જલ્પ માગ્યો" મહારાજા શ્રેણિક—પ્રધાનો ભૂદેવ પ્રધાનો. આપણું મહારાજામાંથી કેમ આવવું થયું?

મહારાજા શંકર — રાજા! આપણીનો સર્વ સામાન ગઈ કાલે "ખજાનગી" માં મુકાયેલ છે. તે—હજી મુખી મહારાજા લેવા ગયા હતાં પણ પહોંચ્યા નથી. તેનું કારણ શું? "રાજાશંકર" મુખી જ કિતાવળ કરે છે. અને "ખજાનગી" ખાખજાની પણ રાજા લેવાય છે.

રાજા શ્રેણિક—ભૂદેવ—તમા ભગ્યો—અને હું "ખજાનગી" ને મોસાવી સર્વ મહારાજા જાણી રહ્યાં છું. પહોંચતી કદાચ હશે.

મહારાજા શંકર — [ગમન કરતા પ્રભાસંકેતનું ક્ષયત] "મારી ગમર તમા—તમાને જલ્પ માગ્યો."

શ્રી શંકર — [એકલી જ વારમાં શ્રીશંકર ભૂદેવનો પ્રવેશ] ચિરમન મહારાજાની માફી ગમર તમા

મહારાજા શ્રેણિક—કેમ ભૂદેવ—તમા ખજાનગીમાંથી આવવું થયું?

ગૌરી શંકર — મહારાજ ! “ગંગીસ લગાયા ” બાળકને લઈ “યજ્ઞ” મંડપમાં ગજમંડળ સંહિત આપને પધાર્યા જલદી જણાવે છે.

મહારાજ શ્રેણિક— ઘણું જ સાદું બહેનો તમે બન્ને પધારે અમે સર્વ તમારી પાછળ જ આવીએ છીએ.

[ઉપરતું મહારાજના ગુણનું વચન સાંભળી બન્ને બહેનો તું જહું પશ્ચાત્ “કોટવાલ સંહિત ” અમરને અગાડી કરી “બલ્લનગી ” આદિનો રાજસભામાં નમન પૂર્વક પ્રવેશ છડીદારની છડી પુકાર]

છડીદાર — સોનેટી છડી-કુંપેટી મશાલ મહારાજધિરાજ મગધદેશ સ્વામી ચિરન છવી રહો.

કોટવાલ ભુપતસિંહ— શિરતાજ મહારાજ-આપને મહારી સલામ છે. રાજ શ્રેણિક—આવો બહાદુર ભુપતસિંહ—મહારા કાર્યની સિદ્ધી કરનાર તમારા પ્રત્યે મને ઘણું માન છે.

કોટવાલ ભુપતસિંહ—મહારાજ આપની મહેરબાની એ-જ કાર્ય સિદ્ધિનું મુખ્ય કારણ છે.

[અમરકુમાર પ્રત્યે આંગળીથી દર્શાવે કરી મંત્રીતું હસતા વદને “અમર ” પ્રત્યે કથન]

મહામંત્રી અભયકુમાર—કેમ-ભાઈ તહાઈ-નામ શું ?

અમર કુમાર —અભયદાતા મંત્રીશ્વર ! મહાઈ નામ “અમર” છે.

મહામંત્રી અભયકુમાર—કુમાર ! અભયદાતા નામ મને લજ્ય છે. બસ-બસ વધારે તને શું કહું. ભાઈ-તેં તહાઈ નામ સાફલ્ય કર્યું. આપણા શિરતાજ મહારાજ ની સર્વ આશાઓ પૂર્ણ કરી “અમર” તહારી ધૈર્યતાને ધન્ય છે.

અમર કુમાર—અભયદાતા—મંત્રીદર.
 અભયકુમાર રાજ્ય માન્ય મંત્રીછ ! “દૈર્ઘ્યતા” એ
 ધીર “વીર” મહાપુરુષોનું સુખ થત છે.
 [ઉપરનું વચન કવણ કરી હુણવદન સમ્પૂર્ણ થયત]

રાજ્ય શ્રેણિક—વન્ય છે “અમર” તું મહાદે થત છે. મહારી
 આશાવલિનું મને તો તું જ નિધાન છે. “અમર”
 કૃણ પ્રાપ્ત કરીને મને મહાન આનંદ થાય છે.

અમરકુમાર—શિર છત્ર ! કૃણ એ જ પ્રાણની પુવારી છે. આ—
 “અમર” આત્માને પુરતું ખ્યાન છે.
 [ઉપરોક્ત-અમરનું વચન કવણ કરી રાજ્યનું દરબા નવને
 મંત્રી પ્રત્યે થયત]

રાજ્ય શ્રેણિક—“માન્યવર મંત્રીછ ! ચાલો હવે સખા ખરમારન
 કરો. “યજ્ઞ મંડપમાં” જવાનો સમય નજીક
 આવ્યો છે.

મહામંત્રી અભયકુમાર—જેવી રાજવીની આજ્ઞા.
 જીવીદારની છટીપુકાર—સખા ખરમારન થાય છે—એનેછી છટી—
 એછી મહાલ—મહારાજ—વિરાજ શ્રેણિક મહારાજને
 મૂણી જા.....મા જા.....મા.

[પછાતું પછાતું લોક કવણની મમાયિ લોક કવણની
 સરખાવ નેમાં “યજ્ઞવેદીયા” સરખા મહા પામે સખાની
 મને “યજ્ઞવેદીયા” રોજાની વા દિવસે લાય કાની સખાની
 જેવી સર્વે મહા પર્વે ત્રિવે જાહે. મને મહારાજી લોક
 પછા સખા કિયા સખાર “યજ્ઞવેદીયા” નેમજ લોક
 આજ્ઞા લોક-લોકો-પોતો રોજાની આજ્ઞા લોક મહારા
 સખામાં લોક મને નેમજ મહારાજી મહારાજી લોક મને]

“વેલી” ની આગમન બે રૂઢીની હાથ સોંપી જોઈ
જ વારમાં ફેરારી વાગમાં મળવા કરે. “અમરને” હ
રાત્રિદિનો ચઝ વેલી આગમન પનેરા. સર્વ બૂદેવોને રાત્ર
દિ જો કરેલો પ્રણામ]

મહારાજ શ્રેણિક—નમરતે બૂદેવ—જટાશંકર નમરતે
રાજગોર જટાશંકર—પંદારો મહારાજ પંદારો, આ—આસનાં
અલંકૃત કરો,

[રાજગોરના સન્માનનો સ્વિકાર કરી રાત્ર-મંત્રી-કોટવાદ
ખલ્લનચી સિપાઈ આદિનું ગોચ જગા ઉપર જોસી જઈ
બાદ બૂદેવો પ્રત્યે મહારાજનો પ્રશ્ન]

મહારાજ શ્રેણિક—કહો તો બૂદેવો—યજ્ઞક્રિયા સંપૂર્ણ થઈ કે કેમ?
જટાશંકર મહારાજ—હાં; યજ્ઞક્રિયા તો સંપૂર્ણ થઈ ગઈ છે.
કિન્તુ હવનક્રિયા બાકી છે. કેમકે—“બત્રીસ લક્ષણા”
બાળકનું હજુ સુધી આગમન થયું નથી.

શ્રેણિક મહારાજ—“રાજગોર” ઉતાવળ કરશો નહિ. નીતીકાર
પણ કહે છે—કે, “ઉતાવળા સો બાવળા—ધીરાસો
ગંભીર” ઉતાવળ કરવાથી આંબા પણ પાકતા
નથી. મહારી “આશાવધીના ફલ રૂપ” અમરને
લઈ આપ સર્વના સમક્ષ રાજ મંડલ આવી ઉભું
જ છે. [હાજર જ છે.]

રાજગોર જટાશંકર—ઘણું જ સારું મહારાજ—હવે બાકી રહેલ
મંત્રાક્ષરને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો—બાકી રહેલ ખાસ
મંત્રાક્ષરનું કથન થાય છે.

[સોમવાતી વેતીકામાં હમા સોત સર્વ જાણીને દિન-
 શિયા ધ્યાનમાં સમી સર્વદેવ થયા જતામણ છે. સર્વ
 જુદેવોએ મંત્રાકરો વેતી અવાજે સર્વ સુખા મળવું કરી
 સકે તેવા અવાજે કવન કરવા. ત્યાં મંત્રાકરમાં નમઃ
 શબ્દ આવે ત્યાં " વેતીને " નમન-કરવું અને ત્યારે
 સ્વાદા શબ્દ જોવાય ત્યારે પોતાની પાસે પાતમાં તે તે
 સર્વ વસ્તુઓ અગિયારમાં સોમવાતી, વેતી, વેતીને નમન
 કરવું. તેનું પાત સર્વ જુદેવો અને સ્વાધીકરોએ કરવા
 સુકવું નહિ.]

॥ શાસ્ત્રીય મંત્રાકરોનું કવન ॥

ૐ મૃં વ્રણદેવાય નમઃ ૐ અગ્નિદેવાય નમઃ ॥

ૐ વ્રણાવિનુ મંત્રધરાય નમઃ ॥

અગ્નિન મંત્રે જાગત્ જાગત્ ગાહા ॥

ૐકાલી-મદાકાલી-વંદો મહાદેવી—

ગજમણિ વંતોવરિ પ્રવલો મવનુ જાહા ॥

ૐ સર્વદેવા પ્રવન્ના મવનુ સ્વાદા ॥

ૐ વ્રણદેવી જાગત્ જાગત્ ॥

જાગિ તુષ્ટિ પુષ્ટિ કુદ કુદ ગાહા ॥

॥ ૐ-મી જાગિ નેતુ ॥

[ઉપરોક્ત મંત્રાકરનો ઉચ્ચાર કરી પાત જાત નેતુ
 પાતમાં ને-તો અવાજ અને મહાશક્તિ અને સર્વજ્ઞતા થઈને
 જતામણ થાય]

જ્યોત્સ્ના જ્ઞાનકર—જોત્સ્ના સંપન્ન : મુલે તમજે દેવવી પદ છે ?
 ભવ એન્નિષ્ઠ — જહિન જ્ઞાનકર— હવે જાત કેવી મંત્રાકર
 જોત્સ્ના પદની પદ રહી છે.

[એટલી જ વારમાં “ મંત્રીશ્વર અભયકુમાર કોટવાલ-
ભુપતસિંહ ખજાનચી ઇત્યાદિનું આગમન તેમ જ કેસરીયા
વાઘામાં સજ્જ કરેલ ભાઈ “અમરકુમાર” કે જેના શરીરમાં
કેસર-ખરાસ-કપૂર-ચુખડ-અત્તર આદિનું જેને વિલેપન
કર્યું છે. ગળામાં કરેણના ફૂલની માળા આદિ વસ્તુઓથી
સજ્જ કરાયેલ “ ખત્રીસ લક્ષણો ” ખાળક અમરનો
પ્રવેશ તે જ વખતે જય-જયકારની ધ્વની યસ મંડપમાં
જોરથી થવી.]

મહારાજ શ્રેણિક—[અમરકુમારનું પવિત્ર વદન દેખી “ અમર-
પ્રત્યે રનેહપૂર્વક હસતાં મુખે અમર પ્રત્યે કથન]
—ખોલો-સુલક્ષણા-અમર ! જીવીત વિના તહારી જે
ધર્યાઓ હોય તે તૂં મહારી પાસેથી સહર્ષ
માંગી લે-તે સર્વ વસ્તુ પૂર્ણ કરવા હું તૈયાર છું.
અમરકુમાર— [ઉદાસ વદને કથન] મહારાજ ! મૃત્યુના ભયથી
ત્રાસીત થયેલા-મને જીવીત વિના બીજ કોઈ પણ
વસ્તુની ચાહના નથી.

મહારાજ શ્રેણિક—જીવીત, જીવીત વિના “ અમર ” મહારી સમગ્ર
પૃથ્વી તને સ્વાધિન છે.

[ઉપરોક્ત રાજનું વચન શ્રવણ કરતા નિહર પછે “ મહા-
મંત્ર ” નું સ્મરણ કરતાં રાજા પ્રત્યે અમરનું કથન]

અમરકુમાર— રાજન ! જ્યાં જીવન નથી ત્યાં “ રાજવૈભવ ”
લીલાની કિંમત શી ?

મહારાજ શ્રેણિક—ખસ-ખસ; “ અમર ” તું હવે તૈયાર થા. અને
તહારા “ ઇન્દ્રદેવનું ” સ્મરણ કર.

[ઉપરનું વચન અમર પ્રત્યે કહી પોતાના મુઠાટોને હાથનો
કંચારો કરી રાજનું કથન]

(આવૃત્તિ) મહારા વહાલા હિતચિંતક સુખદેવે આ— પવિત્ર
 “અમર કૃષ્ણને” અગ્નિકુંડમાં “પથરાવી મહારો
 “આશાવલ્લીના” દિગતા મંડળને વધાવી આ.

સુખદેવે — જેવી આજ્ઞા મહારાજની.

[ગોમાલ-ગીખાલ-જેલાલ આદિ સુખદેવે “સાલ માલેજ”
 ની આજ્ઞા મતાં જ અમરને બાપમાં દેવા વાપ છે,
 તેટલી જ વારમાં બાપની દુહાએ અમરનું કથન.]

અમરકુમાર— વાહિમામ-વાહિમામ પરમ કલ્યાણિ પરમાત્મા
 આપના અરણ્યમાં મહારે છેલ્લું નમન છે. બાપકને
 બાપાવી તારા અરણ્યમાં મને વધાન આપજો-વસ
 દેવે મહારા દિપકારી સુદેવે આપેલ-અર્દનમહા-
 મંત્રનું જ સરણ છે.

[અવાપૂર્વક હાથ ધરી કથન.]

॥ શ્રી અર્દનમહામંત્રનો અમરકાર ॥

ૐ—નમો હરિનાથે.

નમો નિલાથે.

નમો હાવગિથે.

નમો જ્વાલમથાથે.

નમો જોત-મત્તમાથે.

નમો પંચ-અનુદયાથે.

નમો વાતવમાથે.

નમો વાત-મત્તમાથે.

નમો હર્યો મંગલે.

સંકટ સમયમાં મહારાજની આજ્ઞાનું પાલન કરવાનું છે. ॥
 અરજી આપનારની આજ્ઞાનું પાલન કરવાનું છે. ॥
 કૃષ્ણ નામ રાજા દીનનાથના પુત્રના છે. ॥ બચાવને-૨-૧

[ઉપરોક્ત અર્થને કહી રાજાના પાંચ પુત્રોનાં જ નામો કહીને
 કમો અવાજ રાજાને જાણવું જણાવવું ન જાય. મહારાજ
 ના પ્રમાણથી જ અમરની જગ્યા માટે પંદરમું દેવસીક્રમી
 અવતરણ પડેલા પાંચમાં જ નિરંજન "ઇન્દ્રનો"
 ભયંકર અવાજ]

સૌધર્મ ઇન્દ્ર— "અગડદાર-અગડદાર—" મહારાજ "સ્વધર્મ-
 સહોદર અગર ને અગરનકંડમાં હોમનાર આ
 અવનીમાં કોણ પાપીએ જન્મ લીધો છે. "અમઃ
 તહારી સહાય કરી હું સાક્ષ્ય આઉં.

[ઉપરોક્ત ભયંકર અવાજ થતાં ભયંકર શબ્દોનું શ
 કરી રાજા શ્રેણિકનું ભૂદેવો પ્રત્યે કથન]

રાજા શ્રેણિક— ભૂદેવો-આ-ઉપદ્રવ શેનો? મહારાજ-આશાવર્દ
 મંડપમાં વિદ્યન નાખનાર કોણ જન્મ્યો?

પંડિત જટાશંકર—મહારાજ-એલોમાં-આ તો કોઈ "દેવત
 ઉપદ્રવ લાગે છે. મહારાજ તો અંગોપાંગ આ
 થર થર ધ્રુણ રહ્યા છે. ભયંકર ઉપદ્રવ થવા સંભ

[પંડિત જટાશંકરનું બોલવું સમાપ્ત થતાં જ નાટ્ય
 અંકુકનો ડગલીત અવાજ ઇન્દ્રનું પ્રગટ થવું ચોતાના
 હાથમાં રહેલ વજ્રને બિચું કરી ઇન્દ્રનું કથન]

॥ ચૌર ॥

શિવમ્ હિન્દ—કોણ આ જગમાં અતુલી-જન્મ લીધો છે અરે.
મહામંત્રના ધ્યાની “અમર” ને—મારનાર કોણ અરે ॥૧૧॥
હુકડા કરે અણવારમાં—આ-વળથી ચિડે અરે.

ચક્રચૂર કરી ચંડાલને—યમદૂતના અણે અરે. ॥૧૨॥
[આણ] ખખડદાર-ખખડદાર-રવાઈ શિરોમાળી ખખડદાર-
“મહારા રવધર્મિ ચંડોદર” “અમર” ને અગ્નિ-
હુંડમાં હોમનાર, ખખડદાર, ઔષ્ણિક—ખખડદાર,
જેના-મહામંત્રના લાપથી ખત્રીસ લાખ વિમાનનો
અધિપતિ—હું હિન્દ “અમર” હિપર તૂટમાન ચણે
પૂ, ખખડદાર.

શિવ મહારાજ-ભૂદેવો ! આતો અગ્નિ-ય સંસ્થિના ચણી, મંચેર
આપણું શું થશે ?

હામંત્રી અખયકુમાર—રાજન ! આપણી ખુલાસીને પેગામ [ચિહ્ન]

[મંચીનું વચન પૂર્ણ થતાં જ ચંદ્રચરો દગલીન પાંદરાના
અવાજ થતાં જ હેન્દણે પ્રમટ મહું ચેલીખનું ગિદાવન
મહું હિપર “અમર” ને હેગડોનો. અર્થ જાણ્યોને લોલી
વચનના કસબા અને પંકે ચાલતી ચાલત પચી ચણવડો
લાય લાગ્યા પરી યોગની સગા આપણાં પંકે પ્રણે લે-
લાય ચેલી ચાલતે કહેલી માર્ગના

॥ ચૌર ॥

શિવમ્ ઔષ્ણિક—સમા કરે છે દિવ્ય સંસ્થિ—ચૂરેમાર લણી અણપેત,
ખુલી લમણનામાં પરી-જ લણી “અમર” જેવે ॥૧૩॥
આ—રેકના પ્રતિપાલ વિ—રણ લણી ચંડોદર વિ,
મહારાજ મહારા લાજ હિ—ચા—રાજના આપણે વિ ॥૧૪॥

શેર—શરણુ તાંહે છે મને—અભાવશાળી હે ! પળે,
 જીવન તહારા ચરણુમાં—ગાશા જીવનની છે મને ॥૩
 ત્રાહિમામ—ત્રાહિમામ—“અમર” મહાં રક્ષણુ કરો.

[ઉપરની શ્રેણિકની શરણાગત પ્રાર્થના સાંભળી દયામય દ્રષ્ટિ
 થી સર્વને જીવીતહાન અપાવવાની ઈન્દ્રદેવ પ્રત્યે અમરે
 કરેલી પ્રાર્થના]

॥ શેરો ॥

મરકુમાર—નમન કરું છું. નેહથી—મમ શિર તણા શિરતાજ છે
 વિનતી આ મહારી હર ધરી—નરનાથ ને હગારજે ॥૧॥
 ભૂદેવો પર કરુણા કરીને સુખના દિલાસા આપજો
 લોહિ વમન્તા શાન્ત કરીને—જીવન દયાલુ ! આપજો ॥૨॥
 અરજ દયાનિધે ! હે પ્રભુ—કિંકર તણી અવધારજો,
 ગુન્હા સહિતા માફ કરીને—પ્રાણ પાછા આપજો ॥૩॥
 પ્રભુ વીરના એ ભક્ત છે—આધાર છે એ મગધનો
 હે દિવ્ય શક્તિ ! ગુન્હાએ—ના, માફ કરીને ક્ષમા કરો ॥૪॥
 ધર્મ ઈન્દ્ર—“અમર” તું ધણો દયાલું, છતાં પણ તહારી
 પ્રાર્થનાથી સર્વને મુક્ત કરું છું, તથાપિ—એ—
 ગુન્હેગાર છે.

શેર —જીલમી તણા આ જીલમથી—

પાપી તો નરકે જાય છે. ॥ ૧ ॥
 છતાં પણ એઓના ગુન્હા માફ કરી “અમર”
 તહારા કહેવા ઉપર ધ્યાન આપીશ. છતાં પણ
 એ—સર્વ શિક્ષાને પાત્ર છે.

મરાજી શ્રેણિક—[રાત્ર શ્રેણિકની “અમર” પ્રત્યે પ્રાર્થના]

કરો—પવિત્ર આ અવનીતલે—સુલક્ષણા આ દેશમાં,
અપૂર્વ જ્યોતિ અગમગે—આ—મગધના પ્રદેશમાં ॥૧૧॥

નામ પુણ્યવન્ત ત્હાડં—રમરણથી મુખ થાય છે,
આધિ અને વ્યાધિ તણા—દુઃખો દદ્યતા જાય છે. ॥૧૨॥

શરણ ત્હાડં છે મને તો—પ્રભાવશાળી હો “અમર”
છવન ત્હારા ચરણમાં આશા છવનની છે મ્હને ॥૧૩॥

—‘અમર’ ત્હાડં મને શરણ છે રક્ષા કરો—રક્ષા
કરો—શિરતાજ મ્હાડં રક્ષણ કરો.

[ઉપર પ્રમાણે પ્રાર્થના સર્વની થતાં જ “પુણ્યવાન અમર”
ની દયા દ્રષ્ટિ સર્વને “અભય”]

અમરુમાર — દિવ્ય શક્તિ પૂર્ણ જ્યોતિ! યદિ દેવ, મ્હારી ઉપર
તણ્મણ છે તો—આ—સર્વના સુન્દા માફ કરી
છવન તેમનું “બલ કરો.”

કર [વાણી] “દયાલુ અમર” ત્હારી દ્રઢતાપર મને ધણે જ
ત્રાસ છુટે છે. આ—સર્વના ત્હારી ઉપર દુઃખ વિચારો
છે. છતાં પણ—ત્હારી—આ—દયા દ્રષ્ટિ—કેવી આશર્વ
જનક છે. હું સર્વને સુકન કરું છું.

[ઉપરોક્ત દેવવાણી પૂર્વ થતાં જ અમરની કોડુમ્બો
સ્વામી-સેદમ સર્વને જોતા થઈ જતું લેણા પર સિદ્ધામન
જોઈવિ હમ્મ દેસક વર્ગની સદિ ગુરુથી સિદ્ધામન પર “અમર”
ને જોતી જતું બાદ ઇન્દ્રદેવની આમળ ને દાવ જોઈ દેવા
સેવું. તેજ વખતે “ઇન્દ્રદેવ” તું દમન થઈને રક્ષા
પ્રત્યે કવન]

ઈન્દ્રવાણી — “ મહામંત્રના આરાધક ધર્માવતારી “ બાઈ-
અમર ” તને મહાર્જું નમન છે. કામ પડે ત્યાં
મહાર્જું સ્મરણ કરજે.

[દેવવાણી પૂર્ણ થતાં જ બાંકુના અવાજની સાથે “
“ ઈન્દ્ર ” નું અદશ્ય થવું બાદ અમર પ્રત્યે ક્રુજતા હૃદય
રાજા શ્રેણિકનું હાથ જોડી નમન પૂર્વક કથન]

મહારાજ શ્રેણિક—મહાપુરુષ “અમર” આ-અપરાધિ શ્રેણિકન
સર્વ ગુન્હા માર્ફ કરી-મગધ દેશના રાજને
સ્વિકાર કરી આ-તહારા કિંકરને તહારા ચરણ
સેવી-ચરણમાં સ્થાન આપ.

“ શેર ” —આ-રાજ મગધદેશનું “અમર” તને સ્વાધિન છે.
શ્રેણિક તહારો દાસ જાણી-દયા તું દિલમાં લાવજે ॥૧॥

અમરકુમાર — નરનાથ ! લોકપાલ ! તમે આ શું બોલ્યા, તમારું
કલ્યાણ થાઓ. હું તો સંયમ લઈ મહારા
આત્માનું કલ્યાણ સાધીશ.

યજ્ઞમંડપના સજ્જનો | —“ અહર્નિમહામંત્રના આરાધક “ અમર ”
તમારો જય થાઓ.

[ગગનભેદી અવાજ અમરનું યજ્ઞમંડપમાંથી જવું તે જ વખતે
અમર ઉપર ફૂલની વૃષ્ટિ થવી. પડદાનું પડવું. રૂપભદ્ર
બ્રાહ્મણની ઝૂંપડીનું દશ્ય આપવું. પડદો ઉપાડવો.]

[પડદો ખુલતાં જ રૂપભદ્ર બ્રાહ્મણની ઝૂંપડીનું દશ્ય-
ઝૂંપડીમાં અવાજ]

ધારણી બ્રાહ્મણી—સાંભળો ઠા-કે-કયાં ગયા-કેમ બોલતા નથી.
કયાં ગયા.

રૂપદત્ત પ્રાદાણી—અલી તું કહેવા શું માંગે છે. ધી-ગોળ અને
અને તેલના તો કુંડા ભર્યા છે. છતાં કેમ ભુખી છે.

ધારણી પ્રાદાણી—ના—ના ભુખી નથી હવે તો બધી જ વાતે
શાન્તિ છે, શાન્તિ આતો બીજી વાત છે બીજી.

રૂપદત્ત પ્રાદાણી—બીજી ગઈ ત્હારી બીજી ને ત્યાં. અને હું તો
આ આલ્યો બગરમાં.

[ઉપરોક્ત વચન પોતાના પતિરેવતું સાંભળી જરા રોદમાં
આવી પ્રાદાણીનું પતિ પ્રત્યે કથન]

ધારણી પ્રાદાણી—બગર—બગર શું કરે છે, ઉભા રહે ને જરા
બારણામાં પેલા મુઝા અમરીયાને વેચી—લીધેલી
“મુવર્ણ” ની પાટો ” જરા ધરના ખુણામાં ખોદી
ભોંયમાં દાટી દઉં. ત્યાં મુઝી તો બારણામાં ચીરો
શું મોટું બેર પડે છે.

[ઉપરોક્ત ધનપેલી—મનપેલી બનેલી પ્રાદાણીનું વચન
સવળ કરી પ્રાદાણી બાઈ તો તાજે તેલમાં માખી પૂરી
જોવા બની ગયા એટલે બારણામાં જ રોજ પર ઉભા
રહેવું. અને મુખીમાં જમીન ખોદવા જેવો રેખાવ કેટલ
વજને પ્રાદાણીએ બતાવ્યો. પણ ઉઠતી બતાવતા મુઝી
નહિ. એટલી જ વારમાં “ભોમીયા ” નો પ્રવેશ અને
રૂપદત્ત પ્રાદાણી પ્રત્યે કથન]

ભોમીયાબાઈ—અરે બાઈ કોણ છે ઘરમાં ?

રૂપદત્ત પ્રાદાણી—કેમ છે બાઈ. શું કહે છે. બીજી બરના કેમ
રેખાવ છે ?

ભોમીયાબાઈ—અરે બાઈ—“યજ્ઞ” માં તો રિંદન થયું ને.
અમરીયા નારી મુઝી—નારી ગયો.

[“અમર” ને મારી પાછા ફરતાં “પ્રાણલી પારણી”
 નો “વાઘણે” કહેલો શિકાર મરતાં મરતાં પ્રાણલીએ
 કહેલા પુકાર બાદ પડદાનું પડનું ઈત્યાદિ]

કાશ્મીરી પ્રાણલી— જાયરે—ગાપ—માહીરે—ગાપ રે—મને કોઈ
 બચાવો રે હાય—હાય મને “વાઘણે” મારી
 નાંખી રે—ગાપ—“હાયના કર્યા હયે વાગ્યાં” હવે
 જેવાં કર્મ કર્યા તેવાં જ ભોગવવાં પડે છે.

પ્રાણલીનું મૃત્યું. અમરનું વિમાનમાં એથી અદ્રશ્ય મૃત્યું. પડદાનું પડનું

॥ સમાપ્ત—મંગલ પાઠ

પત્રો--જય જય જય પ્રભા ધર્મની છાજે,
ગાજે વીર કુમારો આજે ॥ જય જય ॥

અહીંન ધર્મના મહા પ્રભાવીત
મંત્ર અતિશય ત્રણુ ભુવનમાં ॥ જય જય ॥

ચમત્કાર અનેક થયા છે,
મૃત્યુ પથથી બચી ગયા છે ॥ જય જય ॥

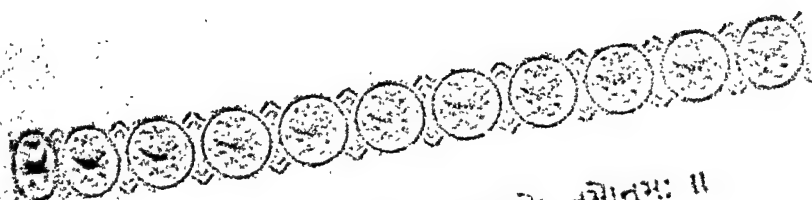
તે શ્રી મંત્રની પૂર્ણ કૃપાથી
અમર કુમાર તે મૃત્યુ બચથી ॥ જય જય ॥

મહા પ્રભાવીત મંત્ર રમરણથી,
પ્રગટ થઈ ઈન્દ્રપતિ આવે ॥ જય જય ॥

કોણુ પાપી મહિયલમાં જન્મ્યો
નષ્ટ કરું તેને હું આજે ॥ જય જય ॥

ભુલ ચુકની માફી યાચી
ગુરૂવર ચરણે નમી ને આજે ॥ જય જય ॥

[રૂપ-પરદાનું પડવું]

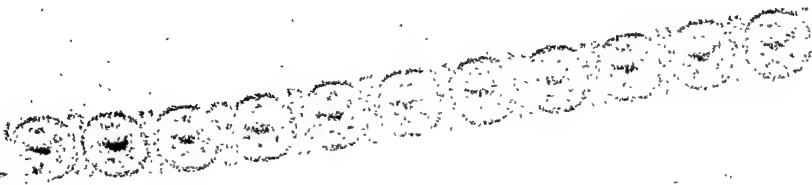
॥ श्री आत्मवन्दन सोहन गुरुभ्यो नमोनमः ॥

श्री माधवीजी भूमिका

॥ अथ ॥

—
 पुनिराज श्री विष्णुदेव भगवान्
 पुनरावतारयोगे ॥
 प्रविष्टावतारयोगे ॥

॥ અનુપમ—હિત વચનો ॥

સિદ્ધાન્તમાં જે દાન મહીમા-દશ પ્રકારે વરણ્યો,
સુપાત્રને વળી અભય જગમાં-કેવલી એ ભાખીયો ॥૧॥

મહીમા છે જેનો જગતમાં-મુક્તિ પુરિમાં તે ગયા,
પેષો દહયના ભાવથી અનેક છવો શિવ વર્ષા ॥૨॥

ભાવને ભક્તિથી તરવું—યુક્તિ પણ તેમાં નહિં
અદ્વા વિના ફળ મેળવી-તે કદી પણ બનતું નહિં. ॥૩॥

સમજે તો શાણા સાનમાં-કહેવું હતું તે કહી દીધું,
પરિપૂર્ણ નેહ છગરમાં-અરપણ કરી ભાવે દીધું. ॥૪॥

ગર મિત્રની વાણી દહયમાં-રનેહથી તમે ધારજો,
મરણ્ય મે ગરુ શિષ્યનું—આગમ વાણી માનજો ॥૫॥

ગર વાણી તમારું-છગર મુજને આપજો,
મેં તે તમારે તન તનું—આપી દીધું છે ક્યારનું ॥૬॥

મેં તમ દેવ દેવ ધીરની-સમકિત ભાવે ભવ તરી.
દેવિદ અગિદ પદ અગ્રી-ભવપાર પામ્યા તે ધારી ॥૭॥

અને અનુર નર કેવલિ—જયન અમાયું તલ છે.
કેવલ નર કેવલિ ભક્તિ રસ ભજયાય છે. ॥૮॥

॥ શ્રી ભાઈબીજની ભૂમિકા-સંવાદના પાત્રો ॥

મંગળ પાઠ કરનાર	મુન્શવરી ખાળકો.
સુન્દર-અમીલભાઈ	સંવાદના અગ્રણી.
સુમતકુમાર	સુન્દરને સહાય કરતા.
સુજકુમાર સુચિલ	મહારાજ નન્દીવર્ધનના સુપુત્ર.
મહારાજ નન્દીવર્ધન	શ્રી રાજગૃહિ નગરીના રાજ.
શૌર્યેન્દ્ર મહારાજ.	મહારાજ નન્દીવર્ધનના શોકતુ- નિવારણ કરતાં હંડ દેવ.
શ્રીધર મંત્રીશ્વર	નન્દીવર્ધન મહારાજના મંત્રી.
શ્રી ચંદન શેઠ	રાજગૃહિ નગરીના શેઠ (નગરશેઠ).
શ્રી કેસરીસિંહ	શેનાધિપતિ-
શ્રીમતી સુદર્શના ખડેન.	શ્રી નન્દીવર્ધન રાજાની ખડેનસાહેબા.
છોટાદાર ગોહનસિંગ	મહારાજની છટી પ્રહારનાર.
મદન ગોહન	શ્રીમતી ખડેનના સસલાઈ ખનાવનાર.
ભાનુશંકર	રસોદય.

શિષ્યા આદી યોગ્ય હવેકેને તેમ જોય તે સંવાદ કરતા
લઈ શકે છે.

વ્રી સિંગલે - ગંગા નદી, ગંગા નદી, ગંગા નદી,
 કં આમનાં કાંઈ મુખે પા, ૥ વન્દન ૥ ૧
 પગ રક્તેનાં ગંગા પાપ,
 નિર્લેપ તાપ આમનાં અપ ૥ વન્દન ૥ ૨
 પૂર્ણ દયાને આમ પર ગાપ
 પાનિકડાં સર્વ દુર પાપ ૥ વન્દન ૥ ૨
 મુકિત નિવરણના સુખડાં આપી
 ભવો ભવના આમ દુઃખડાં કાપી ૥ વન્દન ૥ ૩
 શિશુ ગણુની દુર અરુઢ મારી
 લેજે આમને ભવથી દુગારી ૥ વન્દન ૥ ૪
 ભાઈ બીજ ભૂમિકા ભજવી,
 ભૂમંડલમાં નામને ગજવી ૥ વન્દન ૥ ૫

—સંપૂર્ણ—

[મંગલપાઠ પૂર્ણ થયા બાદ સર્વ કિશોરોએ નાટ્ય ઘરમાં
 જવું બાદ તે જ વખતે સ્ટેજ પર છબીલઢાસનો પ્રવેશ
 પોતાના હાથમાં રાખેલ ફૂલ સામુ નિહાળી સભા સમક્ષ
 સૂત્રધાર છબીલ

જીવી—આ.....હા, આ તે કેવો આનંદ, આ—ફૂલ-
વાટીકાના “સુમન” કેટલા મુશોલીત-મુગંધીદાર
દિખી રહ્યા છે. સુમન ત્હારી બલિહારી છે.
“સુમન” તું કયાં સંતાયો છે.

[નાટ્યધરમાંથી પ્રગટ થઈ સ્ટેજ પર આવી [સૂત્રધાર]
છપીલ ને સુમનનું મળવું]

સુમન — વાહ.....વાહ હાર નતન મિત્ર છપીલ—આજ તો
ધણા જ ખુશ મિનજમાં જણાય છે. કેમ તમે
સુમનને યાદ કરી રહ્યા છો?

જીવી — અરે...થેંક્યુ—મી—સુમન, ત્હાણે જ સ્મરણ “આ
પુષ્પવાટીકાએ” યાદ કરાવ્યું—ભાઈ! હું ત્હારી
જ શોધમાં છું.

સુમન — કારણ? જોડું તે માટે શું કામ પડ્યું કે—મને
તમે યાદ કરો છો. જે કાર્ય હોય તે મુજબી
સચિસ્તર કહો તે કાર્ય કરવા માટે થોડા સલાહ
આપીયા.

જીવી — ભાઈ સુમન! સલાહ તો ત્હારી મને પડી જ.
પણ સાચો સાથ તારી પાસે જોકે સાચતા પણ કહે
છે, જે જ કારણે—હું તારી શોધખોળમાં
પરિભ્રમણ કરું છું.

સુમન — પરિભ્રમણ કરો તો, જો જાન તમારી સાચી, તમે
સલાહ માટે આવ્યું તો કામ તું કામ તો તો.

॥ પ્રથમ—મંગલ—પાઠ ॥

રી કિશોરો—વન્દન કરો પ્રભુ વીર છનન્દા,
કય અમારા કાગો મુણિન્દા, ॥ વન્દન ॥ ૧ ॥

પ્રભુ દર્શનથી પાપ પલાય,
ત્રિવિધ તાપ અમારા જાય ॥ વન્દન ॥ ૨ ॥

પૂર્ણ દયાએ અમ પર થાય
ખાતિકડાં રાઉ દૂર પલાય ॥ વન્દન ॥ ૨ ॥

મુક્તિ નિવ્રયના સુખડાં આપી
ભવો ભવના અમ દુઃખડાં કાપી ॥ વન્દન ॥ ૩ ॥

શિશુ ગણુની ઉર અરજી ધારી
લેલે અમને ભવથી ઉગારી ॥ વન્દન ॥ ૪ ॥

ભાઈ બીજ ભૂમિકા ભજવી,
ભૂમંડલમાં નામને ગજવી ॥ વન્દન ॥ ૫ ॥

—સંપૂર્ણ—

[મંગલપાઠ પૂર્ણ થયા બાદ સર્વ કિશોરોએ નાટ્ય ઘરમાં જવું બાદ તે જ વખતે સ્ટેજ પર છળીલદાસનો પ્રવેશ પોતાના હાથમાં રાખેલ કૂલ સાસુ નિહાળી સલા સમક્ષ સૂત્રધાર છળીલદાસનું કથન]

सुमनार प्रसीध—आ...आया, आ ते डेवा आनंद, आ-इ-
 पाटीझना "सुमन" डेरवा सुमोलीन-सुमोलीन
 दिपी रवा मे. सुमन लहरी जलिलारी मे.
 "सुमन" तुं हवां सनाया मे.

[नाट्यप्रयोगी प्रसार पट्टे भेरे पर गापी [सुमनार]
 प्रसीध मे सुमनार गाय]

सुमन — बाह...बाह, उगरे नान भिय प्रसीध-गवाय तो
 मवा व प्रवा भिन्नकवां कवाय मे. डेम नभा
 सुमनने माह हवी रवा मे ?

प्रसीध — अरे...हेतु-भी-सुमन, बाह व सुमन "आ
 प्रपवाटीझना" बाह हवाय-गवाय ? हे लहरी
 व सनाया मे.

सुमन — बाह ? मेह मे माह व सनाया हे-मने
 नभा बाह हवी मे. हे बाह मेह मे प्रसीध
 भविन्नक हवी मे बाह हवाय भवि सनाया
 गवाय मे.

प्रसीध — बाह सुमन : सनाया तो लहरी भवि भवी व,
 मवा सनाया सनाया लहरी प्रवा मेह सनाया मवा मे
 मे. मे व सुमन—हे लहरी सनाया
 भविन्नक हवी मे.

सुमन — भविन्नक हवी मे. मे नान लहरी सुमन, नभा
 सनाया मेह सनाया मेह सनाया मेह सनाया मे.

હું તમારી સામે જ ઉભો છું. જે કાંઈ કહેવા
યોગ્ય હોય તે મને સુખેથી કહેા હું મહારી શક્તિ
પ્રમાણે તે કાર્ય કરવા મારા મિત્રોની સાથે કટિ-
ખદ્ધ તૈયાર થઈશ, તેમાં જરા પણ ફરક તમારે
સમજવો નહિં.

[ઉપરનું કથન સુમનનું શ્રવણ કરીઃ ઘણા જ હર્ષથી, ભાઈ
છળીલનું સુમન પ્રત્યે કથન]

પીલ — ભાઈ સુમન તારૂં વચન સાંભળી મારા મનો-
મંદિરમાં અનેરો હર્ષ થાય છે. મિત્ર ! આ જગત-
વાસી જીવોની પુણ્ય પ્રભા, સૂર્ય રશ્મિઓથી ભારત
ભૂમીમાં, નૂતન પ્રકાશ પાડી રહી છે, તેમાં વળી
આજ “ભાઈ-બીજનો” પવિત્ર અને ઉજવલ દિવસ
છે. તે કારણે ભારતની સન્નારીઓ પોતાના
ભાઈઓને જમાડવા માટે તેમજ મહીયલમાં
“ભાઈ-બીજનો મહિમા” પ્રસિદ્ધ કરવા નોતરં
દેવાની ધામધુમમાં પડી ગઈ છે.

મન — સ્નેહી ખંધુ પડી ગઈ છે-તે ઠીક છે. પણ તેનું
મને કારણ જણાવશે ખરા ?

પીલ — કેમ નહિં સુમન-હું તને તે જ જણાવું છું.
સાંભળ. આજથી બે હજાર ને ચારસો વર્ષ પહેલાં
“મગધ દેશના મહારાજા” ક્ષત્રીયકુંડ નગરના
અધિપતિ નરેશ નન્દીવર્ધન પણ ખૂબેન સુદર્શનાનું
નોતરં ઘણા જ હર્ષપૂર્વક સ્વિકારે છે કેટલો આનંદ.

શુભન — આ-આપનું સર્વે કલ્પન આમું પરંતુ મગધદેશ-
ના આસાનનું નન્દીવર્ધન-મેં જાણ્યાં જાણ્યું
કરવાનું માટે જોન મુરદોના દેવીનું મોનદું કેમ
રિવસર હતું, તેનું કરણ શું? હું તો તમોને
તે કહું છું.

કમ્બીલ — મારું જ આંકું જાહેર— મ્યાન પૂરેક આંગણ તમે
હું કહી સંબળાવું— “શ્રી ચરમ તીર્થ” પર યજ્ઞ
મગધવીર પરમાત્મા” —નન્દીવર્ધન નરેશ, ના
સરોવર દર્શા. તેઓશ્રી તીર્થ પર પહોંચી આવે કરી
આ-અવસરપિણી કાલમો-મોળા આસાની સમ-
ન્તિના “સાચા મળુ જઈ જાણી રજાં તે વખતે
“પાવાપુરી નગરીમાં” કાનંદે પર અમમતાની
ભયંકર રજનીઓ-પાનિ-અપાનિ આદર દર્શનના
લગ્ન કરી “મેહાપદ” માને “નિતોજ” ને પામ્યા
દર્શા.

શુભન — રહેલીમાં જાહેર દર્શન દિનાવડ છે. પરંતુ માન-
નન્દીવર્ધન નરેશનું જોન મુરદોનાના સન્માનીત
જગન્નાથપૂજારીનું ખાન કરી “મગધ જગન્નાથ” ને
જાણ્યું કરવાનું કરણ શું હતું, તે જાણી પાસે
શ્રી જગન્નાથ કહેવું શું. તે જાણ્યા, તે જગન્નાથની
જાહેર દર્શન મેળું છું.

કમ્બીલ — જાણે શુભન શું પણ દર્શન જાણ્યું છે.

શુભન — કમ્બીલજી હું જાણે તોયે પણ જગન્નાથની
દર્શન તો મેળું ને.

છબીલ — સુમન ! ઉતાવળ કરવાથી—આંગળા પણ ચાકતા નથી. દેખ—સાંભળ—“જગતના ઇશ પ્રભુ મદાવીર પરમાત્મા—જે રાતના સર્વ કર્મોનો ક્ષય કરી મુક્તિ પદ ને વર્યા તે અનિષ્ટ સમાચાર નન્દીવર્ધન—ભૂપાલના કર્ણગોચર થતાં જ “રાજકાર્યનો ત્યાગ કરી સહોદરના અનિવાર્ય વિરહના મહાસાગરમાં મગ્ન બન્યા. તે સમયને “અવધિજ્ઞાને અવલોકી “સૌધમેન્દ્ર મહારાજાએ ” નન્દીવર્ધન નરેશના શોકનું સમાધાન કર્યું—આ સુવર્ણી સમયને—વધાવી—સતી સુદર્શના પણ પૂર્ણ સન્માનથી ભાઈ નન્દીવર્ધન નરેશને પ્રિતી ભોજન કરાવ્યું. ત્યાર પછી—દુનિયામાં “ભાઈ—બીજનો” મહીમા વિખ્યાત થયો.

સુમન — સત્ય છે સૂત્રધાર છબીલ—તમારું કહેવું સાચું ને સત્ય છે. ભારતીય સન્નારીઓનું અનુકરણ કરવું તે સન્માર્ગનું કારણ છે. તમે મને આ કાર્યથી જાણ કર્યો—તે બદલ આપનો ઉપકાર માનું છું.

છબીલ — ધન્ય છે સુમન—તારું દિલ અનુકરણ બુદ્ધિને ધારણ કરવામાં ઘણું જ પ્રબળ છે, પણ ભાઈ આ—સભા સમક્ષ મહારે કાંઈ કામ કરી બતાવવાનું છે, તેમાં તું મને સહાયતા બનીશ ?

સુમન — હા—સહાય આપી કામ કરી બતાવીશ—પણ મને જણાવો કે કેવા કાર્યની સહાયતા મારી પાસે માંગો છો ?

[સિનેલન યુગલને જોનારિય તમને સોંપણી પાનાના
તિરમાં પુર પગો દાખલ થયો હવે]

જગીસ

— પાદ-હમરિયન ખાદ સુમન. કેજ નું સંચલન—
“સત્તાવીનું સોંપણવ પાને” લાદવેલીકની વામિયા
નામક સંવાદ આ-રંગીયો સુખા સમય મેંદર
દોલીયાં ભલ્યી જગાવવાની મેંદરી પુર્ણ રંગેલા
દે. તેમાં રંગુડ નાદય સંવાદની માંતે માત્ર-માત્ર
કલ્પ કોમિલિ પદ્ય જગાવિયું. મેંદરી કોમલ નવ-
મનથી નું મેંદરે મું.

સુમન

— પુરી જ ખુલાસાની પાન છે. અમે સર્વ મિલિતે
આ તારફે કવન કમલ છે. અમે અમારા નમ-
મન માને લેન અર્પણ કરી દોરક કાર્ત્ત હરી આ
રંગીયો સુખાના કિલ્લક હરિયું.

— આવન —

મિત્ર સહે પાલી ને મન લે સુખાના...

ગુલામો દેવલે-દિલોલે વિભાલે-

મિત્ર સહે આવીરે હે ન સમજાવ.

આખી

સુખા પાલી રંગુડ ને-કિલ્લક ને કિલ્લક,
સમજાવે ને માંતેની-કેળો કલી મુખસર
માંતે ને તો કં-કપુરી ને ખી-કાલના-કાલિય કલ્લ

આખી

કિલ્લ પાલી કિલ્લકાની-સમજાવિય કિલ્લ કલ્લ
રંગુડ કં-ક મન કલ્લી-કેળો ને મેંદરક
કિલ્લકે મનસે મેંદર પદ્યકા ત મિત્ર મુખ

સાખી

સભા કા સિના દેખકે-દિલખુશ મન હરપાય.
નિરખો યહ માનવ સભા-છેલ છખીલી સોહાય
ધન્ય ધન્ય મહિયલ ભૂમિ જયકારા ॥ મિત્ર ॥૩૩॥

[સુમનના વદનથી રસીલી મધુર ભાષાનું ગાયન સાંભળી
છખીલતું ખડખડાટ હસતું-ખાદ-સુમન પ્રત્યે તેમજ
સર્વસ્નેહીઓને સપ્રેમ નિહાળી છખીલતું કથન]

છખીલ — અરે વાહ-મહારા વહાલા સુમન-તેં તો આજ
કમાલ કરી. તારી અમૃતમય વાણી શ્રવણ કરી-
મહારા અન્તર આત્મામાં અનેરો હર્ષ થાય છે.
ચાલો ભાઈ સુમન આપણે સર્વ તૈયારીઓ કરી
વિવિધ પ્રકારના નાટ્ય પ્રયોગો તેમજ ધોધજન્ય
રમુજ કોમિકો આ-પંચરંગી સભાને કુલોથી
વધાવી લઈ તેઓના દિલડાં ખુશ કરીએ. [સભાને
કુલોથી વધાવી સર્વનું જવું]

[ક્ષત્રિયકુંડ નગરના નરેશ મહારાજ નન્દી વર્ધનનો પ્રાય-
વર્ટ રૂમ ત્યાં ગાદી તકીયા આદિ રાજવૈભવી ઠાઠ પૂર્વક
સુશોભીત ગોઠવણી આપી-ત્યાં ગાદીના એક ખૂણા પાસે
રહેલા તકીયાને અઢેલીને ઉઢાસ વદને ઘણાજ ઊંડા
વિચારમાં નન્દીવર્ધન રાત્ર બેઠેલ છે. એમ સર્વ
સભાને નજરે પડે છે. પડદાનું ખુલ્લું તે વખતે રાજ-
કુમાર સુશિલનો પ્રવેશ કાકાજીને નમન પૂર્વક બે હાથ
જોડી નમ્ર ભાવે કથન]

સુશિલકુમાર — કાકાજી ! દૂધપાન કરવા ઝુલા ભૂવનમાં મહારાં
ખેન યાદ કરે છે. આપ-જલદી દૂધપાન કરવા
પધારો.

સૌધમેન્દ્ર — નન્દીવર્ધન-જગૃત થાઓ-રાજન્ તમે રવાનમાં નથી પણ મોહમાં મરત છો. તમારા સામે જે વ્યક્તિ તમેને દૃષ્ટિગોચર થાય છે. તે હું ઇન્દ્ર છું. પહેલા દેવલોકથી તમેને ઘોષિત કરવા મહાઈ આગમન થયું છે. રાજન્ ! તમે શોકનું નિવારણ કરો. હું તમેને તે જ કથન કરવા આવ્યો છું.
[ઉભા થઈ પોતે જે હાથ ભેડી ઇન્દ્ર પ્રત્યે રાજા નન્દીવર્ધનનું કથન]

નન્દીવર્ધન — નમન છે-ઇન્દ્રદેવ-મહારી ઉપર આમે મોટી કૃપા-કરી-આપ જેવા મહા પ્રભાવશાળી-દેવેન્દ્રના દર્શન થાય તેમાં મહાઈ અહોભાગ્ય માનું છું.

સૌધમેન્દ્ર — રાજન્ ! તમે તમારું અહોભાગ્ય માનો છો તો-
“સહોદરના” મોહનો ત્યાગ કરી સાવધાન થાઓ.
[ઉપરોક્ત દેવેન્દ્રનું વચન શ્રવણ કરી પોતે સાવધાન થઈ નન્દીવર્ધન રાજાનું કથન]

નન્દીવર્ધન — મહારાજ ! આપના અમોઘ વચનોથી સાવધ છું-પરંતુ મહારા શિરતાજ જગતપ્રભુ-મહાવીર કયાં ?
[પ્રભુ મહાવીરનું નામ ઉચ્ચારણ કરતાં રાજા નન્દીવર્ધનના નેત્રોમાંથી જે આંસુડાં ટપકી પડે છે. હેયું ભરાઈ જતાં જ ઇન્દ્ર મહારાજે સત્ય હકીકત જણાવીને રાજવીને શાન્ત કરે છે-ઇન્દ્રનું રાજવી આગળ સત્ય કથન]

સૌધમેન્દ્ર — રાજન્ ! તે જ હું તમને નિવેદન કરવા આવ્યો છું. હેયું ઠેકાણે રાખી મહાઈ એક વચન સાભળો
“પ્રભુ મહાવીર પરમાત્મા” આ-અવસરપિણી-કાળ ચક્રથી મુક્ત ખની, અને પોતાનું ખહોંતર

વર્ષનું આપણું પૂર્ણ કરી તેમજ સર્વ માતી આપણી
કર્મોની ભય (નિશી) કરી આપણા આદર અનંત
મુખના પોષકતા અને સુખિન નિઃશયમાં પ્રવેશી ગઈ
ત્યાંની સ્વદેશમાં મળી ગયા તે-તેમાં તે સાચા!
તમારે જરા પણ માટે કશું લેવું નથી. આદર
દર્શિત થઈ સાચા માટે.

[કલ્પવૃક્ષ પદ્મનાભ વચન કર્યું સ્ત્રી સ્વતિ આત્મીય મંત્ર
ન-સી વર્ષનાભાવ-દર્શન નવ વચન વિવેચન કરે છે.]

નન્દીવર્ષન — આપણા અભિષેક વચનામૃત સંભાળી-આપણું
મહારા આપણને કૃતાર્થ માતૃ મુ-મહારા મહા-
અનંત મુખના પોષકતા મહા-કેદરો ત્યાં કેવો
આનંદ-સેવક ! આપણું સ્વદેશમાં મુખપદ્મની
મહારા મોહનું મહામહાન કર્મ. મહારા આપણા
આપણા વચનામૃતથી કૃતાર્થ બનીતો. નામ ! આપણા
અભિષેક વચનામૃત જાન કરી પાવન કરેલો. આપણો
મહાન મુખપદ્મ માતૃ મુ. મહાન સી વિવેક-
આપણા મુખપદ્મ મહારા મહાન સી.

[કલ્પવૃક્ષ નન્દીવર્ષન વચનામૃત એક સર્વ વર્ષના મહામહા-
ના આપણા મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા
આદર મહામહામહાના મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા

પરીણ — કલ્પવૃક્ષ સ્ત્રી સ્વતિ મહારા-આદર મહારા મહારા
કલ્પવૃક્ષ મહારા મહારા-મહારા મહારા મહારા
મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા.

નન્દીવર્ષન — [મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા
આપણા આપણા મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા
મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા મહારા]

મંત્રીશ્રીધર — મહારાજ? આપની કૃપાથી—નગરમાં પૂર્ણ શાન્તિ વર્તે છે. પરંતુ નગરમાં ખીણ કોઈ નવિનતા જોવામાં આવી નથી. ફક્ત ગધ કાલે સાંજના આપના રાજકુમાર સુશિલ ને લઈ આપના બગીચામાં ફરવા જતો હતો. તે વખતે શહેરની “સન્નારીઓ” “ભાઈ ખીજનું ગાણું” ગાતી હતી.

ચંદનભાઈ નગર શેઠ—રાજનું આપણા મંત્રીશ્વરનું કથન સત્ય છે. આપનો “સુમન” ને તેની માતોશ્રી ધરબેઠાં હલુભાષામાં “ભાઈ-ખીજ” સંબંધી વાતો કરતા હતા તે મેં બહાર બેઠા બેઠા ગાદી પર સાંભળ્યું હતું.

[ઉપરોક્ત ચંદન શેઠના શબ્દોનું શ્રવણ કરી “મહારાજ” ની બાબુમાં બેઠેલા “રાજકુમાર સુશિલ” બેઠક પરથી ઉભા થઈ પોતાના પિતા (રાજ)ને નમન કરી પોતાની બાળ ભાષામાં મધુર [મૃદુ ભાષામાં] નમ્ર ભાવે કથન]

રાજકુમાર સુશિલ—કાકાજી ! ઠીક છે આપણા નગર શેઠનું કથન વ્યાજબી છે. આવતી કાલે મહારી મોટી પહેન “સુદર્શના દેવી” સન્માન પૂર્વક આપને જમવા માટેનું નોંતર દેવા માટે આવનાર છે, આ પ્રમાણે મહારો મિત્ર સુમન ગધ કાલે સાંજના મને વાટીકામાં કહેતો હતો.

નન્દીવર્ધન — ધન્ય છે ભાઈ સુશિલ—“સુમન” તહારો ભાઈબંધ છે ?

રાજકુમાર સુશિલ—હા.....કાકાજી ! સુમન મહારો છગર બન દોરત છે. અમે બન્ને એક જ અધ્યાપકની

સેનાધિપતિ કેસરસિંહ—મહારાજ-આપણા મંત્રીશ્વરના સુપુત્ર સુગુણ-તો એક ગુણનો ખલનો છે, તેમાં વળી મોહક મુખમુદ્રા તો તેની જગતવાસી છવોના નયનોમાં અંજન રૂપ છે. કેમ કે તે કિશોર કુમાર મહારા ટચમાં એક વખતે આવી ગયેલ છે. તેનું મને પુરૂ ધ્યાન છે.

[ઉપરનું કથન સેનાધિપતિનું સાંભળી આશ્ચર્ય પૂર્વક મંત્રીશ્વર પ્રત્યે રાજનું કથન]

નન્દીવર્ધન — કેટલું આશ્ચર્ય મંત્રીશ્વર-તે તમારા સુગુણ ને મહારી પાસે કોઈ વખત લાવ્યા જ નથી. આ કેવું આશ્ચર્ય કહેવાય.

મંત્રીશ્વર — મહારાજ લાવ્યો છું. જરૂર-આપને નમન કરાવવા સારું, એક વખત આપના ચરણોમાં લઈ આવ્યો છું જરૂર પરંતુ તેને ઘણો સમય થઈ ગયો છે.

નન્દીવર્ધન — કાંઈ હરકત નહિં મંત્રીશ્વર-પણ હવે પછી એક વખતે સુગુણને લઈ મને જરૂર તેની ઝાળખાણ આપજે.

શ્રીધરમંત્રી — કેમ નહિં મહારાજ, જેવી આપની આજ્ઞા જરૂર ખતાવીશ.

ચંદન નગરશેઠ—નેક નામદાર-મહારાજ આપને એક અર્જ કરું “સુગુણ સંગીત” માં એકકો છે. તેમજ ભલભલા ગાયકોના મન તેણે મોહિત કર્યા છે. એક વખતે તે કુમારને આપની પાસે બોલાવી તેના મુખનું શુલ્કીત મધુર સંગીત શ્રવણ કરી ચિત્તને આનંદીત કરો એ જ મહારી આપને પ્રાર્થના છે.

નન્દી વર્ધન — આવો ખેન ! કેમ-આજ અચાનક તમારું આવવું થયું. મહારા લાયક કાંઈ કામ સેવા હોય તો કરાવો.

ખેન સુદર્શના—ભાઈ ! કામ સેવા તો નહિ, પરંતુ આજ આપને કાર્તિક સુદ-બીજનો મહીમાં “ મહિયલમાં ” મહાપર્વ તરીકે વિખ્યાત કરવો છે. તે માટે ખાસ કરી-આપ ભાઈશ્રીને જમવા માટેનું નોતરૂ દેવા આવી છું.

[થોડીવાર પોતાના મન સાથે વિચાર કરી નન્દીવર્ધન]

નન્દીવર્ધન — ઘણું જ સારું-ખેન તમને મહારાથી ના કહેવાય. તમારી મુખ મુદ્રાને નિહાળી મહારા મનોમંદિરમાં અનેરો આલ્હાદ ઉત્પન્ન થાય છે. ખેન ! આજ ભોજન માટે આટલો આગ્રહ ?

ખેન સુદર્શના—ભાઈ આગ્રહનું એક કારણ છે. આજ નૂતન પ્રભાતની ઉજવલ બીજ છે. અને તે ભાઈ-બીજ તરીકે પૃથ્વીમંડળમાં વિખ્યાત થાય-તે-માટે ખેનો-એ ભાઈઓનું સન્માન કરી સત્કાર કરી પ્રેમ-પૂર્વક “ ભોજન ” કરાવી. ભાઈઓનું બહુમાન પૂર્વક સન્માન કરવું-તે આજ કેમ ભુલાય ભાઈ.

નન્દીવર્ધન — એટલેજ-ખેન તમો મને જમવાનું “ નોતરૂ ” દેવા આવ્યાં છો.

[સ્વયં] — ત્યારે તો મહારે પણ કાંઈ જમ્યા બાદ ખેનોનું સન્માન કરવું જોઈએ.

ખેન સુદર્શના—ભાઈ તે તો તમારી મરજી-વ્યવહાર તે ધર્મ છે. ધર્મથી જ માનવદેહ શોભા પામે છે. અને અધર્મ

भूतसभां परिजगद् न हरेँ हं, सुखिनि जाये
छयेनी छालन, जरेने जगदिया जरे भनि तो
जरी न, तेभां नचाहं नही।

[उपवेशन जरेन-जगदिया भवनभां जगदिया-
सुखिनि भवन]

सुखिनिभार सुखिनि—हेम जगदिया ! जगदिया पडी न जगदिया जगदिया
जरेनेने हाँह जगदिया न नचाहं नही ?

नन्दीशर्मा— हा—जगदिया सुखिनि ! संसार जगदिया जगदिया न जगदिया न
जगदिया जगदिया—जगदिया सुखिनि जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

सुखिनिभार — हा—हे जगदिया जगदिया—जगदिया न जगदिया न हाँह
जगदिया न जगदिया—जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया
जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

नन्दीशर्मा — जगदिया—सुखिनि—जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

सुखिनिभार—जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

जगदिया जगदिया—जगदिया सुखिनि—जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

जगदिया जगदिया—जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

नन्दीशर्मा — जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

[जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया] जगदिया—जगदिया सुखिनि—जगदिया

जगदिया जगदिया

[जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया]

जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

जगदिया जगदिया — जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया जगदिया

ખહેન સુદર્શના—ભાઈ તારો તે ગુનંદો હોય-વું તો મહારે લાડક-
વાયો કહેવાય. પાખા—કોઈ વખતે આવી કોઈબાની
ખખર લેજે

રાજકુમાર સુશિલ—ઘણું જ સાદું બા— આપને, ઘણી વખત
મળીશ-જેઈ છું. બા.

સુદર્શના ખહેન—ઘણી ખુશાલીની વાત છે. આવજો ભાઈ સુશિલ
તારા આવવાથી મને ઘણો જ આનંદ થશે.
જય છતેન્દ્ર [બે હાથ જોડી]

સુશિલ — જય છતેન્દ્ર-બા— જેઈ છું.

સુદર્શના ખહેન—આવજો ભાઈ ખુશાલીમાં રહે જો.

[પડદાનું પડવું સમાપ્ત]

—સમાપ્ત મંગલપાઠ—૥ રાગ-ધનાશ્રી ॥

સર્વપાત્રો—જય જય જય મહારાજ-જગપતિ જય જય મહારાજ,
કર્મ ખપાવી નિર્વાણ પામ્યા-વિશ્વપતિ મહારાજ-જગપતિ ॥ ૧ ॥
સહોદરના શોક વિરહમાં-નન્દીવર્ધન મહારાજ-જગપતિ ॥ ૨ ॥
રાજ કાજનો ત્યાગ કરીને બેચેની બન્યા રાજ-જગપતિ ॥ ૩ ॥
“ભાઈબીજ ભૂમિકા” ભજવી-આનંદ કરો કાજ-જગપતિ ॥ ૪ ॥
ભૂલ ચુકની માફી યાચી-વિરમીએ મહારાજ-જગપતિ ॥ ૫ ॥

—સમાપ્ત પટાક્ષેપ—

॥ २५५ ॥

1300

00000000000000000000000000000000

1954 年 11 月 11 日

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

27 244 6 4000-100 100 2 100 100

— 222 —

1. 1940年 12月 1日 星期日 晴
 2. 1940年 12月 2日 星期一 晴
 3. 1940年 12月 3日 星期二 晴
 4. 1940年 12月 4日 星期三 晴
 5. 1940年 12月 5日 星期四 晴
 6. 1940年 12月 6日 星期五 晴
 7. 1940年 12月 7日 星期六 晴
 8. 1940年 12月 8日 星期日 晴
 9. 1940年 12月 9日 星期一 晴
 10. 1940年 12月 10日 星期二 晴
 11. 1940年 12月 11日 星期三 晴
 12. 1940年 12月 12日 星期四 晴
 13. 1940年 12月 13日 星期五 晴
 14. 1940年 12月 14日 星期六 晴
 15. 1940年 12月 15日 星期日 晴
 16. 1940年 12月 16日 星期一 晴
 17. 1940年 12月 17日 星期二 晴
 18. 1940年 12月 18日 星期三 晴
 19. 1940年 12月 19日 星期四 晴
 20. 1940年 12月 20日 星期五 晴
 21. 1940年 12月 21日 星期六 晴
 22. 1940年 12月 22日 星期日 晴
 23. 1940年 12月 23日 星期一 晴
 24. 1940年 12月 24日 星期二 晴
 25. 1940年 12月 25日 星期三 晴
 26. 1940年 12月 26日 星期四 晴
 27. 1940年 12月 27日 星期五 晴
 28. 1940年 12月 28日 星期六 晴
 29. 1940年 12月 29日 星期日 晴
 30. 1940年 12月 30日 星期一 晴
 31. 1940年 12月 31日 星期二 晴

આજ ભાઈખીજનો પવિત્ર દિવસ છે. તેને જગ
જાહેર કરવા તેમજ ભાઈઓનું સન્માન કરવા
જગતવાસી સન્નારીઓનું મુખ્ય કર્તવ્ય છે. તેમાં
આપણા પહેલે સાહિબાગે-પોતાના ભાઈશ્રી નન્દી-
વર્ધન મહારાજને આજે પોતાને ત્યાં જમવા
પધારવાનું તેડું કર્યું છે. તે પહેલે સુદર્શના સાહિ-
બાના “નોતરાં” ને માન આપી મહારાજ આજે
પહેલે ત્યાં જમવા આવવાના છે. તેમાં-રસવતી
રસોઈ તૈયાર થઈ ગઈ છે. તેમાં-રાજવૈભવની
વાનગીઓ જાત-જાતને ભાત-ભાતની છે. આ
વખતે મને, કવિ-દલપતરામની બનાવેલી કવિતા
યાદ આવી. સજ્જન મહારાજો ! સાંભળો.

દાળ ભાતને કિંધી કઢી માહે નાખીતી સુંદર વડી-
ભાત-ભાતના તળીયાં શાક-ખાસુદી પુરી દૂધપાક,
પુરણ પોળી લાડુ શાક-વડાં કચોરી ને કંસાર,
ભજ્યાં ને ભાજી તે ખરી-સુંદર શિરોને રોટલી ॥૧॥
સાંભળ્યું મહારા મહેરખાનો, ભાઈના સ્વાગત
માટે કરેલી તૈયારી ધન્ય છે, ભારતની સન્નારીઓ
ને ધન્ય છે,

[ઉપરોક્ત કથન કરી રસોઈયાઓનું નાટ્ય ઘરમાં જવું
ખાદ સુદર્શના પહેલના મહેલવાળા પડદાનું ખુલ્લું સ્ટેજ
પર જમવાની સર્વ તૈયારી (પાટ-પાટલા-પાણીના ખાલા
પાન સોપારી) શુભવાસ આદિની ગોઠવણ કરવાનું ખાસ
ધ્યાનમાં રાખવું પડદાનું ખુલ્લું તે જ વખતે રાજ નન્દી
વર્ધન તેમજ રાજકુમાર મુશિલનો પ્રવેશ-પહેલનું સ્વા-
ગત વચ્ચેનું કથન]

ખેન સુદર્શના—ભાઈ તારો તે ગુનહો હોય-વું તો મહારે લાડક-
વાયો કહેવાય. પાપા—કોઈ વખતે આવી કોઈબાની
ખખર લેજો

રાજકુમાર સુશિલ—ઘણું જ સાડું પા— આપને, ઘણી વખત
મળીશ—જેઈં છું. પા.

સુદર્શના ખેન—ઘણી ખુશાલીની વાત છે. આવજો ભાઈ સુશિલ
તારા આવવાથી મને ઘણો જ આનંદ થશે.
જય છતેન્દ્ર [યે હાથ જોડી]

સુશિલ — જય છતેન્દ્ર-પા— જેઈં છું.

સુદર્શના ખેન—આવજો ભાઈ ખુશાલીમાં રહે જો.

[પડદાનું પડવું સમાપ્ત]

—સમાપ્ત મંગલપાઠ—૥ રાગ-ધનાશ્રી ॥

સર્વપાત્રો—જય જય જય મહારાજ-જગપતિ જય જય મહારાજ
કર્મ ખપાવી નિર્વાણ પામ્યા-વિશ્વપતિ મહારાજ-જગપતિ ॥ ૧
સહોદરના શોક વિરહમાં-નન્દીવર્ધન મહારાજ-જગપતિ ॥ ૨
રાજ કાજનો ત્યાગ કરીને યેચેની બન્યા રાજ-જગપતિ ॥ ૩
“ભાઈબીજ ભૂમિકા” બજવી-આનંદ કરો કાજ-જગપતિ ॥ ૪
ભૂલ ચુકની માફી યાચી-વિરમીએ મહારાજ-જગપતિ ॥ ૫

—સમાપ્ત પટાક્ષેપ—

॥ ३५५ ॥ विष्णु ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

014 0001 001-10 014 0001

1944 60000 100000-150000 200 100000 100000

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1941

[illegible][illegible]

“ ત્રિતાલ—કવાલી સંગીત ”

ખુશાલીનો દિવસ કેવો-અનુપમ ચાંદની જેવો,
 પુનમના ચંદ્રને તારા-ખીલ્યા છે દિવ્ય શક્તિમાં-ધ્રુ
 ભુવનમાં સૂર્યની કિરણો-જીવનનું સુખ આપે છે;
 સઉના નેત્રમાં જ્યોતિ-અમીરસ વારિ છાંટે છે. ખુ-૧૧ ૧ ॥

પૂરવના પુણ્યના થોગે-મળ્યો છે. જન્મ માનવનો-
 તેમાં વળી શુભ સંયોગે-થયો મને ભાઈનો સંગમ-ખુ-૧૧ ૨ ॥

તથાપિ વિરહના આંસુ-ઝરે છે. રાતપ્રતિ દિનમાં,
 સમજમાં તે નહિ આવે-કર્મભારે મન નડતુ-ખુ- ૧૧ ૩ ॥

ખરી વાચા છે. દેવોની-ખરૂં આ દેવનું સ્વપ્નનું,
 ગવેશણા મેં કરી તેની-મળી આવ્યો મને ખાંચો-ખુ- ૧૧ ૪ ॥

કુચસાયાડ મોટીપોળમાં-વસે છે ભાઈ ત્યાં તારો,
 બકેશ બાનુ સમા છાજે-સુતરીયા કુલમાં ગાજે-ખુ- ૧૧ ૫ ॥

પુછપરછ કરવાથી-તેથી મળશે તને સાચો ?
 સુંદર તેની મોહિની સુરત-“છખી ઘરમાં” તે છાજે છે-ખુ-૧૧ ૬ ॥

“જીવન મિત્ર” હૃદય ગાજે-હરપથી તે વધાવે છે.
 ચિરંતજીવી રોડે સતજન, આત્મ સાક્ષિથી ધ્યાતું છું-ખુ-૧૧ ૭ ॥

ભાઈ કરી જગરમાં ગાતું, ધન્ય “સુદત્ત” જીવન ત્હાડે
 ઝડે કુમ કુમ ને ખાંચવ ? આખાદીમાં તને ચાહું-ખુ ૧૧ ૮ ॥

—સંપૂર્ણ—

—અર્પણ—

